

Satu Forss

KANNATTAVUUDEN JA RAHOITUKSEN VERTAILU SATA-
KUNNAN YRITYKSISSÄ LASKUSUHDANTEEN AIKANA

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2011

KANNATTAVUUDEN JA RAHOITUKSEN VERTAILU SATAKUNNAN YRITYKSISSÄ LASKUSUHDANTEEN AIKANA

Forss, Satu
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2011
Ohjaaja: Keskinen, Arto
Sivumäärä: 62
Liitteitä: 1

Asiasanat: tilinpäätösanalyysi, tunnuslukuanalyysi, toimiala-analyysi, tunnusluvut, laskusuhdanne, talouspolitiikka

Tämän opinnäytetyön aiheena oli vertailla yritysten kannattavuuden ja rahoituksen keskeisiä tunnuslukuja laskusuhdanteen aikana eri toimialoilla. Tarkoituksena oli vertailla vuosien 2006–2008 tunnuslukuja vuosien 2009–2010 lukuihin ja tutkia mahdollisia muutoksien syitä. Tutkimuksen kohteena olivat Satakunnan alueen osakeyhtiöt kolmelta seuraavalta toimialalta: Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen, lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasentaminen sekä tieliikenteen tavarankuljetus. Yhteensä toimialoilta löytyi yritystä 148, josta tutkittiin 79.

Teoriassa käsiteltiin tilinpäätös-, toimiala- ja tunnuslukuanalyysseja sekä analyysien riskit. Siinä käytiin läpi myös kannattavuutta ja rahoitusta yleisesti sekä tutkimuksessa käytetyt tunnusluvut: liikevoittoprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti, käytökateprosentti, quick ratio, current ratio sekä omavaraisuusaste. Lopuksi vielä käsiteltiin suhdannevaihteluja ja laskusuhdannetta sekä sen hallintaa ja historiaa.

Empiirisessä osassa analysoitiin toimialoittain kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukuja vuosilta 2006–2010 viivadiagrammin avulla. Aineisto kerättiin Suomen Asiakastieto Oy:n Voitto+ cd:ltä. Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista tutkimusotetta ja käytettiin otantatutkimusta, koska koko perusjoukkoa ei ollut mahdollista tutkia.

Tutkimustuloksissa todettiin, että kaikilla toimialoilla näkyi laskusuhdanteen vaikutus sekä kannattavuuden ja rahoituksen tunnusluvuissa. Tutkimuksessa todettiin myös, että vuodet 2006–2008 ovat keskimäärin olleet parempia kuin vuodet 2009–2010. Sen vaikutukset olivat erilaisia tutkituilla aloilla. Eniten laskusuhdanne vaikutti tieliikenteen tavarankuljetukseen. Jokaisella toimialalla oli pystytty hallitsemaan tilannetta tyydyttävästi, koska usealla yrityksellä talouskasvua oli jo näkyvissä.

A COMPARISON OF THE PROFITABILITY AND FINANCIAL RATIOS OF THE COMPANIES IN SATAKUNTA REGION DURING A RECESSION

Forss, Satu

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Economy

May 2011

Supervisor: Keskinen, Arto

Number of pages: 62

Appendices: 1

Keywords: financial analysis, statistical analysis, industry analysis, financial ratios, recession, financial politics

The subject of this thesis was to compare companies' key financial ratios of profitability and finance in different branches of industry in time of recession. The purpose was to compare 2006-2008 financial ratios with those from 2009-2010 and to study the possible reasons for the change. The companies that were studied were limited companies in Satakunta region operating in 3 branches: Construction, heating, plumbing and air-conditioning installation and road freight transport. Totally 148 companies were found from these industries out of which 79 were studied.

Financial analysis, industry analysis and statistical analysis and its risks were discussed in theoretical part. Also profitability and finance in general were dealt with as well as the financial ratios that were used in this thesis: operating income percent, return on investment, gross margin percent, quick ratio, current ratio and equity ratio. In the end economic fluctuation and recession and its control and history was discussed.

In the empirical part financial ratios of profitability and finance were analyzed by industries. The analysis was based on the ratios over the period of 2006-2010. Line diagram was used in the analysis. The data was gathered by using Suomen Asiakastieto Oy:n Voitto+ cd. Quantitative method was used in the empirical part and sample research was used because it wasn't possible to study the whole population.

The results of the study showed that the recession had an influence to both profitability and financial ratios in each branch. In the research was discovered that the years 2006-2008 were on average better than years 2009-2010. Recession's influence was different on every branch. Road freight transport branch was most affected by the recession. In every branch the situation was controlled satisfactorily because now their business is showing economic growth.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS	6
2.1 Tutkimuksen tavoitteet.....	6
2.2. Käsitteellinen viitekehys	6
3 TILINPÄÄTÖKSEN ANALYSOINTI	8
3.1. Tilinpäätösanalyysi	8
3.2. Tunnuslukuanalyysi	9
3.3. Toimiala-analyysi.....	11
3.4. Analyysien riskit	13
4 YRITYKSEN KANNATTAVUUS JA RAHOITUS	15
4.1. Kannattavuus ja rahoitus	15
4.2. Liikevoittoprosentti	17
4.3. Sijoitetun pääoman tuottoprosentti	17
4.4. Käyttökate	18
4.5. Quick ratio.....	19
4.6. Current ratio	20
4.7. Omavaraisuusaste.....	20
5 SUHDANTEET JA TALOUSPOLITIikka	22
5.1. Suhdannevaihtelut	22
5.2. Laskusuhdanne	24
5.3. Suhdannevaihteluiden hallinta	25
5.4. Laskusuhdanteen historiaa Suomessa ja Euroopassa.....	28
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	31
6.1 Tutkimusotteen valinta.....	31
6.2. Tutkimuksen perusjoukko ja otoksen valinta.....	32
6.3 Aineiston keruu ja analysointi.....	32
6.4. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	33

7 TUTKIMUSTULOKSET	35
7.1. Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen.....	35
7.2. Lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasennus	41
7.3. Tieliikenteen tavarankuljetus	47
7.4. Johtopäätökset.....	52
8 YHTEENVETO	57
LÄHTEET	59
LIITE	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihetta miettiessäni elettiin taloudessa laskusuhdanteen aikaa. Keväällä 2009 ei ollut vielä tiedossa miten taloustilanne tulee etenemään. Joten aiheeni syntyi sen ajankohtaisuuden ja mielenkiinnon vuoksi. Minusta aihe on todella ajankohdainen ja voisi sanoa ajaton, koska tämä ei ollut ensimmäinen eikä viimeinen kerta, kun Suomessa ja maailmalla koetaan laskusuhdanne.

Työssäni on tarkoitus vertailla Satakunnan rakennus- LVI- ja tieliikennealojen keskeisiä kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukuja ajalla 2006–2010. Kyseiset alat on valittu, koska ne ovat erilaisia ja niihin vaikuttavat suhdanteet. Ajatuksena on vertailla nousukautta ja korkeasuhdannetta eli vuosia 2006–2008 laskukauden vuosiin 2009–2010. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää onko tunnusluvuissa näkyvissä laskusuhdanteen vaikutuksia ja onko tilanne hallittu yrityksissä.

Teoria osassa käsitellään ensin yleisesti tilinpäätös-, toimiala- ja tunnuslukuanalyysiä. Lisäksi pohditaan minkälaisia riskejä analyyseissa on. Sen jälkeen käydään läpi yleisesti kannattavuutta ja rahoitusta sekä valittuja keskeisiä ja tärkeitä kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukuja. Kannattavuuden tunnusluvuista käydään läpi liikevoittoprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti ja käyttökateprosentti. Rahoituksen tunnusluvuista on valittu tutkimukseen quick ratio, current ratio sekä omavaraisuusaste.

Tutkimus aineisto kerätään Suomen Asiakastieto Oy:n Voitto+ cd:stä (2/2010), josta löytyy eri alojen tilinpäätös- ja tunnuslukutietoja. Jokaiselta alalta etsitään tunnusluvut ja haetaan Excelin avulla mediaaniluvut ja tehdään havainnollistava graafinen kuvio sanallisen tulkitsemisen lisäksi.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS

2.1 Tutkimuksen tavoitteet

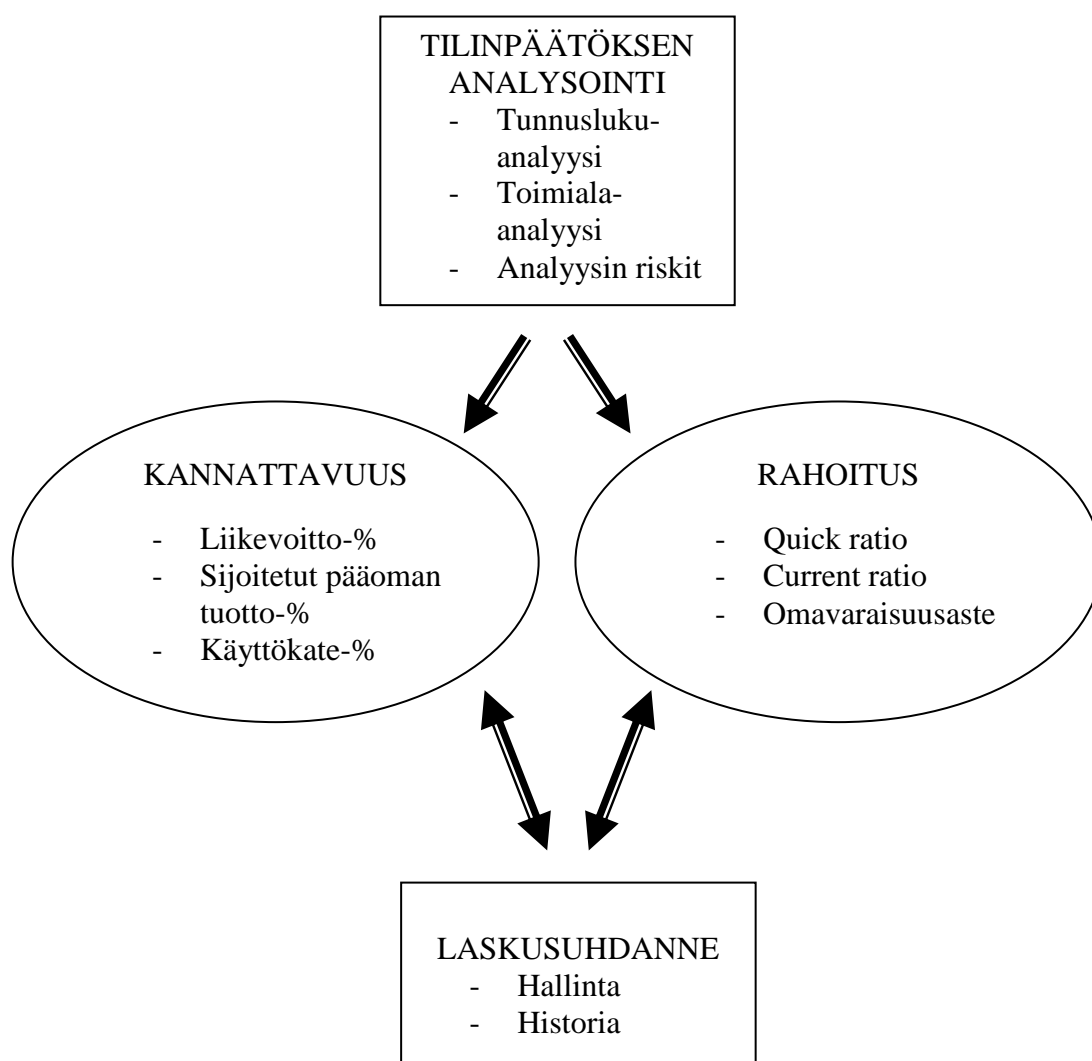
Opinnäytetyössäni tavoitteena on vertailla yritysten kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukuja laskusuhdanteen aikana. Tarkoituksena on vertailla vuosien 2006–2008 tunnuslukuja vuosien 2009–2010 lukuihin ja selvittää, näkyykö laskusuhdanteen vaikutuksia tunnusluvuissa. Tutkimus alueeseen valitsin rakennus-, LVI- ja kuljetusalan yritysten tilinpäätökset. Tarkoituksena on vertailla alojen keskeisiä kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukuja keskenään sekä aloja toisiinsa. Tunnuslukuja tarkastellaan Suomen Asiakastieto Oy:n Voitto+ cd:stä (2/2010) saaduista tilinpäätöstiedoista (Jatkossa puhutaan lyhennettynä Voitto+ cd:stä). Voitto+ cd on Asiakastiedon teettämä cd, josta löytyy monen eri alan yritysten virallisia tilinpäätöstietoja sekä tunnuslukuja usealta vuodelta. Opinnäytetyössä tarkoituksena on myös analysoida, miten tarkastelujakson aikana tunnusluvut ovat muuttuneet ja tehdä johtopäätöksiä, minkä takia luvut ovat muuttuneet ja miten laskusuhdanteen aikana on hallittu tilanne.

Voitto+ cd:stä on valittu alat toimialakoodien mukaisesti eli valitut alat ovat: Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen, lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasennus ja tieliikenteen tavarankuljetus. Kyseiset alat valitsin, koska niihin vaikuttavat suhdannevaihtelut ja ovat erilaisia toimialoiltaan. Yritysotoksi on valittu osakeyhtiöt. Tutkimus kohdistetaan Satakuntalaisiin yrityksiin. Opinnäytetyössä vertaillaan tunnuslukujen mediaaneja. Näitä lukuja käytetään, koska keskiarvo ei välttämättä anna yhtä luotettavaa kuvaa tutkimuksesta. Tarkoituksena on analysoida saatuja mediaanilukuja Excelillä tehdyn viivadiagrammin avulla.

2.2. Käsitteellinen viitekehys

Käsitteellisessä viitekehyksessä selvitetään mitä teoriaosassa tullaan kirjoittamaan ja mitä empiirisessä osassa analysoidaan. Viitekehyksellä rajataan tutkimusaluetta ja havainnollistetaan paremmin tutkimuksen aihetta. Viitekehyksessä näkee miten teoriaosuudessa kirjoitus etenee. Siinä kolme kokonaisuutta, joista yksi kokonaisuus

jakautuu kahdeksi osa-alueeksi. Ensimmäisenä on tarkoitus selvittää tilinpäätöksen analysointia, joka on tärkeä osa kokonaisuutta ajatellen, koska työssä käytetään erilaisia analysointikeinoja. Siitä siirrytään toiseen kokonaisuuteen, jossa ovat tunnusluvut, joita vertaillaan työssä keskenään ja toimialoittain. Tämän jälkeen käsitellään laskusuhdannetta. Siinä selvitetään laskusuhdanteen historiaa ja miten sitä voidaan hallita. Tarkoituksena on selvittää, onko sillä vaikutusta kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukuihin.

Kuvio 1. Tutkimuksen käsitteellinen viitekehys

3 TILINPÄÄTÖKSEN ANALYSOINTI

3.1. Tilinpäätösanalyysi

Eri yritysten taloudellista tilaa samalla ajanhetkellä voidaan verrata tilinpäätösanalyysillä. Sillä tarkoitetaan analyysin kehittyneempää muotoa, jossa erilaisten tunnuslukujen ja muiden menetelmien avulla tarkastellaan kattavasti yrityksen taloudellisen menestyksen osatekijöitä ja niiden kehitystä. Tilinpäätösanalyysillä mitataan ja kriittisesti arvioidaan tilinpäätösinformaation pohjalta yrityksen kannattavuutta, rahoitusta ja taloudellista toimintaedellytystä. Analyysissa verrataan eri yritysten taloudellisen tilan kehitystä joko samalla ajanhetkellä tai eri ajanjaksoilla. Tilinpäätösanalyysi palvelee eri sidosryhmiä, joten analyysiä voidaan tehdä monesta eri näkökulmasta. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 11–12; Niskanen & Niskanen 2003, 8.)

Tilinpäätösanalyysijä tehdään myös useilla eri menetelmillä. Ne voidaan jakaa erilaisten tekniikoiden ja vertailukohteiden avulla. Prosenttilukumuotoisessa tilinpäätöksessä tilinpäätösluvut esitetään tuloslaskelmassa prosentteina liikevaihdosta ja taseen erissä prosentteina taseen loppusummasta. Tällöin saadaan esiin saman vuoden tilinpäätöserien suhteet. Trendianalyysissä laaditaan prosenttilukumuotoiset tilinpäätökset, joita vertaillaan usean vuoden tarkastelujaksoina, jossa ensimmäinen vuosi on perusvuosi. Tunnuslukuanalyysissä mitataan eri tekijöitä, kuten kannattavuutta, rahoitusrakennetta ja maksuvalmiutta, suhdemuotoisten tunnuslukujen avulla. (Niskanen & Niskanen 2007, 49.)

Tilinpäätösanalyysissä otetaan huomioon lukuarvojen lisäksi tekijät, jotka ovat vaikuttaneet arvoihin. Tällä menetelmällä saadaan arvioitua paremmin ovatko saadut tunnusluvut satunnaisia vai onko pidemmällä aikavälillä tapahtunut muutoksia. Kaikkia taustatekijöitä ei saada aina selville, koska tilinpäätösinformaatio voi olla puutteellinen. Tilinpäätösanalyysiä pitää myös tarkastella kriittisesti, koska puutteellisten tietojen vuoksi tilinpäätös ei ole täydellinen. (Niskanen & Niskanen 2003, 10.)

Yleinen taloudellinen tila ja ennusteet vaikuttavat myös analyysin teossa. Suhdanteiden kehitys vaikuttaa ratkaisevasti yrityksen menestykseen. Talouden heikentyessä

voidaan olettaa, että myös kannattavuus tulee huononemaan tulevaisuudessa. Tilinpäätöksestä saatavaa kuvaa voidaan parantaa kansantaloudellisella tiedolla. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 24.)

On myös muistettava, että tilinpäätösinformaatio, joka saadaan analyysiä tehdessä, on jo tapahtunutta ja toteutunutta tietoa. Kehitysarvioita, jotka perustuvat menneisyyteen, pystytään tekemään rajoitetusti. Vain tilinpäätösinformaatiota ymmärtävä voi arvioida tulevaa ja ennakoida yrityksen tulevia päätöksiä. Arvioita helpottaa, että tilinpäätös on tieto, jonka yrityksen on toiminnastaan annettava ja joka on säännöllinen ja sidottu normeihin sekä voimassaoleviin lakeihin. (Salmi 2004, 107.)

3.2. Tunnuslukuanalyysi

Tunnuslukuanalyysi on yleisin käytetty yrityksiä koskeva mittari. Useimmat arviot esimerkiksi sanomalehdissä ja talousaikakauslehdissä perustuvat tähän analyysiin. Yrityksen taloudellista suorituskykyä mittaavat luvut on laskettu tilinpäätöksestä. Tunnuslukuanalyysissä on otettava eri osatekijät huomioon, koska taloudellinen suorituskyky ei muodostu pelkästään yhdestä tekijästä. Osatekijät voidaan jakaa laajasti kolmeen eri ryhmään kannattavuuteen, vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen. Tämän jaon avulla jaetaan myös yrityksen tunnusluvut samaan kolmeen pääryhmään, jonka lisäksi on vielä neljäs ryhmä kiertonopeustunnusluvut, jotka mittaavat tehokkuutta. (Niskanen & Niskanen 2007, 55.)

Tunnuslukuanalyysissä lasketaan tarvittavia tunnuslukuja oikaistuista tuloslaskelmista ja taseista, jotka ovat vertailukelpoisia eri yritysten ja kausien välillä. Saatujen tunnuslukujen avulla tehdään johtopäätöksiä yritysten taloudellisista toimintaedellytyksistä. Tunnuksluvun laskemisella pyritään saamaan yksi luku, joka tiivistää tilinpäätöksestä saadun tiedon. Koska tunnusluku on suhdeluku, pystytään sen avulla vertaamaan erikokoisia yrityksiä toisiinsa. (Salmi 2004, 196.)

Tunnuslukuja laskiessa on hyvä muistaa, että analyysin tarkoitus on tulkita lukuja eikä laskea niitä. Saatu luku ei vielä kerro tutkijalle mitään vaan luvusta pitää tehdä johtopäätöksiä. On mietittävä esimerkiksi onko luku hyvä vai huono tai miten tulosta

voidaan parantaa. Analysoijan pitää miettiä asiaa tarvittavasta näkökulmasta. Tulkittaessa tunnusluvun tasoa, on hyvä olla jonkinlainen kiinnekohta. Tulkintaohje tai jonkinlainen peukalosääntö olisi hyvä olla arvioinnissa. Annetut ohjeet ovat hyviä esimerkiksi, jos omavaraisuusaste on 40 %, tällöin yrityksen pääoma on vahva eikä velkaantuminen muodosta sijoittajille lyhyellä aikavälillä riskiä. Ohjenuora voidaan myös laskea. Voidaan laskea, että esimerkiksi 15 prosentin käyttökatte kattaa kaikki tarpeet, jotka sen tulee täyttää. Toimialavertailussa voidaan asettaa tavoitteita ja saavutuksia. Toimialan paras neljännes saavuttaa tietyn prosentin/luvun tunnuslukuvvertailussa, jos yrityksellä on suurempi prosentti/luku kuin annettu vertaavaluku, niin saavutusta voidaan pitää hyvänä. Tunnuslukuanalyysiä tehdessä kannatta ottaa useampi tunnusluku mukaan, jolloin saadaan kattavampia ja luotettavampia johtopäätöksiä. (Rekola-Nieminen & Salmi 2004, 90.)

Tunnuslukuanalyysissä arvioidaan yrityksen toteutunutta strategiaa taloudellisesta näkökulmasta. Yrityksen toiminnan laajuutta, kehitystä, toiminnan kannattavuutta ja tehokkuutta sekä maksuvalmiuden ja kassavirtojen muodostumista voidaan myös analysoida taloudellisesta näkökulmasta. Lisäksi voidaan laskea erilaisia tunnuslukuja sijoittajille. Tunnuslukujen laskemisessa käytetään tilinpäätöksestä muokattuja lukuja, jotka ovat suhteutettu toisiinsa. (Ikäheimo, Lounasmeri & Walden 2005, 110.)

Kannattavuutta voidaan mitata erilaisilla tunnusluvuilla sekä lyhyeltä että pitkältä aikaväliltä. Tilinpäätösanalyysissä tarkastellaan lukuja yleensä lyhyellä aikavälillä. Kannattavuuden kehitystä voidaan tutkia pitkällä aikavälillä vertailemalla usean peräkkäisen vuoden analyysyjä toisiinsa. Tuottojen ja tilikaudelle jaksotettujen menojen välistä erotusta kutsutaan absoluuttiseksi kannattavuudeksi. Tilinpäätösluvut ovat suhteellisia kannattavuusmittareita, joten absoluuttinen kannattavuus täytyy suhteuttaa jollain tilinpäätöserällä, jotta kannattavuutta voidaan analysoida. Taseen pääomaerät ja liikevaihto ovat hyviä suhteuttajia. Kannattavuuden tunnuslukuja ovat mm. liikevoittoprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti ja käyttökatte. (Niskanen & Niskanen 2007, 57.)

Rahoituksen tunnuslukuja analysoitaessa käytetään yleensä rinnakkain taseeseen pohjautuvia likviditeettimittareita sekä kassavirtapohjaisia tunnuslukuja, jotta saatai-

siin kokonaiskuva yrityksen rahoituksen tilasta. Rahoitusta voidaan mitata esimerkiksi quick ratiolla, current ratiolla tai omavaraisuusasteella, joista omavaraisuusaste luokitellaan pohjautuvan kassavirtapohjaisiin tunnuslukuihin. Rahoituksen tunnusluvuilla tutkitaan yrityksen maksuvalmiutta. Sen mittarit perustuvat lyhytvaikutteisiin taseen eriin ja niitä kutsutaan nimekkeellä käyttöpääoma tai liikepääoma. (Niskanen & Niskanen 2003, 118.)

Tunnuslukuanalyysin lukuja tarkasteltaessa on otettava huomioon toteutunut taso, vuosittainen muutos, muutoksen suunta, laskenta-ajanjakso sekä mahdollisuus vertailla lukuja. Toteutuneessa tasossa on verrattava lukuja tavoitteisiin. Tavoitteet voivat olla joko yritys- tai hankekohtaisia tai yleisiä. Vuosittaisessa muutoksessa vertailaan menneisiin tilikausiin ja katsotaan lähitulevaisuuteen, että onko yritys menossa positiiviseen vai negatiiviseen suuntaan. Tunnuslukuja kannattaa vertailla vähintään kolmen vuoden ajanjaksolta ja tunnuslukuja on oltava riittävä määrä, jotta saadaan kattava kokonaiskuva. (Lehtonen 1999, 195.)

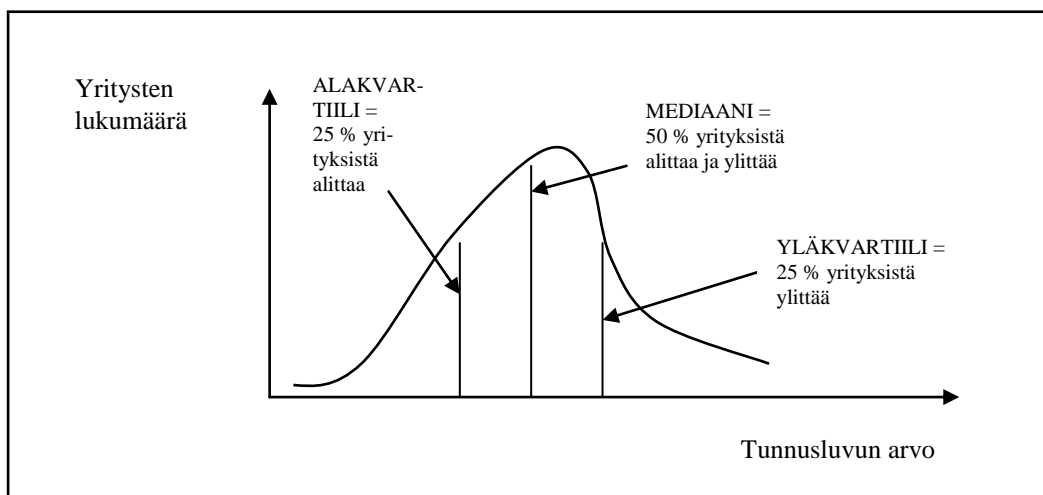
3.3. Toimiala-analyysi

Toimiala-analyysissä arvioidaan koko toimialan toimintaedellytyksiä sekä menestystä. Toimialoja analysoidessa on otettava huomioon, että yrityksiä ei voida täydellisesti verrata toisiinsa, koska yritysten rakenteet, liiketoiminnot ja markkina-alueet ovat erilaisia erikokoisilla yrityksillä, mutta asiaa voidaan lähestyä. Toimialakohtaisia tilastoja tekevät erilaiset tahot esimerkiksi rahoituslaitokset, toimialaorganisaatiot ja luottoluokittajat. Koko alan tilanteesta voidaan pystyä tekemään johtopäätöksiä tilastojen avulla sekä suhteuttaa yksittäinen yritys omaan toimialaansa. (Laitinen 1989, 267; Salmi 2004, 92.)

Koko toimialaa koskevat analyysit ovat yhdistelmä yksittäisten yritysten analyysistä. Niitä voidaan käyttää moniin eri käyttötarkoituksiin. Yritys voi tutkia kilpailijoihin ja vertailla omaa yritystään niihin ja ottaa oppia. Yritys voi pyrkiä saamaan myös apua johtamisongelmissa. Yritys voi käyttää benchmarkingia, jolloin se vertaa omaa suoritustaan parhaiden yritysten toimintatapoihin sekä tavoitetasoihin ja tekee tämän pohjalta johtopäätöksiä ja suunnitelmia kuroakseen umpeen yritysten eroavai-

suudet. Omaa yritystä perustava omistaja pystyy saamaan kuvaa yrityksen toimialasta. Analyysyjä käytetään myös arvostelukriteereinä, jolloin suhteutetaan yksittäisen yrityksen luotto- ja sijoituskelpoisuus yrityksen koko toimialaan. Suhteuttamisessa riskinä on tehdä oikeanlaiset johtopäätökset, koska kokonaisuudessaan toimialat menestyvät hyvin tai huonosti. Tällöin on huomioitava, jos yritys sijoittuu hyvin huonolla toimialalla, niin se ei välttämättä silti ole hyvä yritys. (Rekola-Nieminen & Salmi 2004, 180–181.)

Samaa toimialaa verrattaessa vertailuperusteena ei kannata käyttää tunnuslukujen keskiarvoa, koska siinä voi herkästi olla yksittäisiä poikkeamia. Vertailuperusteena voidaan käyttää toimialan mediaaniarvoa. Tällöin yritykset on laitettu paremmuusjärjestykseen ja keskimäinen arvo on mediaaniarvo. Tässä vertailuperusteessa on myös vaikeutensa eli tunnuslukujen jakauma voi olla poikkeuksellinen. Tunnuslukujen jakautumalla on tärkeä merkitys, kun yrityksen taloudellista tilannetta suhteutetaan. Jakauma voi olla yhdenmukainen ja säännöllinen, jolloin vertailussa ei esiinny suuria vaikeuksia. Luotettavuutta voidaan parantaa käyttämällä ns. fraktiilejä medianin lisäksi. Kuvioista 2 huomaa, että fraktiilejä eli kvartiilejä on kaksi ylä ja ala. Alakvartiili kertoo, että neljäsosalla yritysjoukolla on mediaania heikompi tunnusluvun arvo. Vastaavasti yläkvartiili kertoo, että neljäsosalla on mediaania parempi tunnusluvun arvo. (Laitinen 1989, 268.)

Kuvio 2. Tunnusluvun mediaaniarvo ja ala- ja yläkvartiilit (Laitinen 1989, 268.)

3.4. Analyysien riskit

Tilinpäätös- ja tunnuslukuanalyysissä on riskitekijöitä. Tilinpäätösaineisto, josta analyysit tehdään, on oltava luotettava. Analysoinnissa on tilinpäätöstiетоjen lisäksi otettava huomioon liitetiedot, koska niistä saadaan tieto yksityiskohtaisimmista tehdyistä valinnoista. Mittaustulosten tarkkuus riippuu luotettavuudesta. Tilinpäätöksessä voidaan tehdä erilaisia poistoja ja vähennyksiä yrityksen halutessa vaikuttaa esimerkiksi taseen loppusummaan tai tulokseen, analysointi voi olla virheellisestä tämän vuoksi. Lisäksi analyysoijan on tunnettava tilinpäätöksen tekoon vaikuttavia asioita. Tunnuslukuja ei voi analysoida suoraan, jos ei tiedä niistä ja niiden taustalla olevista tilinpäätöseristä. (Kinnunen, Leppiniemi, Martikainen & Virtanen 2000, 110; Niskanen & Niskanen 2003, 111.)

Tilinpäätösanalyysissä on tärkeää, että saatu informaatio on oikeaa. Tilinpäätösinformaatiossa ei oteta kaikkia tekijöitä huomioon. Tilinpäätösanalyysissä on mietittävä myös yrityksen uusiutumiskykyä, henkilöstön ikää, kilpailijoita ja markkinoiden kehittymistä sekä tulevaisuudennäkymiä. Tunnusluvuissa on otettava taas huomioon erilaiset puutteet. Suhdannevaihtelut saattavat vääristää lukuja, luvut voivat olla toimialasidonnaisia, tilikaudet voivat olla eripituisia ja inflaationvaikutukset ovat eri aloilla erilaiset. Analyysissä on huomioitava, että taseessa saattaa olla luottotappioita, varoja on voitu yliarvostaa tai suunnitelman mukaisissa poistoissa voi olla muutoksia. (Lehtonen 1999, 209.)

Tunnuslukuanalyysissä tehdessä on huomioitava myös seuraavat kaksi tekijää, jotta luvut ovat toimivia. Ensimmäisenä on huomioitava, että mittaako luku hyvin sitä ominaisuutta, jota sen on tarkoitus mitata. Tekijästä käytetään sanaa validiteetti. Tunnusluvut ovat valideja, jos keskimäärin saadaan oikeat tulokset. Toisena on otettava huomioon, että antaako tunnusluku sattumanvaraisia mittaustuloksia. Tunnusluvut ovat luotettavia eli reliabiliteettia, jos tunnusluvut antavat ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tällaisessa tilanteessa mittaustulosten hajonta on pieni. (Niskanen & Niskanen 2003, 111.)

Tunnuslukuanalyysissä on otettava myös huomioon, ovatko tunnusluvut tasasuhteisia ja millaiset jakaumaominaisuudet sillä on. Luvun osoittajan ja nimittäjän riippuvuus

kertoo, onko luku tasasuhteinen. Luvun ollessa tasasuhteinen pystytään erikokoisia yrityksiä vertaamaan toisiinsa helpommin. Jos tasasuhdetta ei ole, on riski verrata eri yrityksiä toisiinsa, koska luku ei ota kokoeroja tehokkaasti huomioon. Tasasuhteisuusoletus on olemassa monilla tunnusluvuilla esimerkiksi oman pääoman tuotto prosentilla, quick ratiolla. Jakauman ollessa ei-normaalinen, tunnuslukuja ei voida yksiselitteisesti verrata toisiin yrityksiin. Tilinpäätösanalyysijä tehdessä on huomattu, että tunnuslukujen jakaumaominaisuudet tuottavat ongelmia. Jakauma kertoo tunnusluvun eri arvoja saavien yritysten lukumäärän. Jakauman ollessa normaali, voidaan yrityksiä vertailla toisiinsa helposti. Jakauman ollessa ei-normaali, analyysiä tehdessä voivat johtopäätökset olla jopa virheellisiä. Ongelmaa voidaan ratkaista tekemällä analyysi uudestaan poistamalla poikkeavat luvut ja vertaamalla alkuperäisiin tuloksiin tai pienentämällä tunnusluvun arvoa seuraavaksi lähimpään arvoon. (Kallunki & Kytönen 2007, 168–174.)

Useat tunnusluvut ovat toimialasidonnaisia eli esimerkiksi metallialaa ja it-alaa on vaikea vertailla toisiinsa, koska ne ovat kulu- ja taserakenteeltaan hyvin erilaiset. Toimialoja verrattaessa toisiinsa tunnuslukujen yleisohjetta saaduista arvoista tulee vertailla varoen, koska tulokset saattavat johtaa harhaan. Toimialojen vertailussa tulee ottaa huomioon alojen väliset vaihtelut, jotta vertailu olisi todenmukaista. (Knüpfer & Puttonen 2004, 201.)

4 YRITYKSEN KANNATTAVUUS JA RAHOITUS

4.1. Kannattavuus ja rahoitus

Toimivan yrityksen tehtävä on tuottaa voittoa. Yrityksen on menestyäkseen oltava kannattava ja rahoituksen on oltava kunnossa. Yrityksen on oltava myös vakavarainen, jotta se pystyy selviämään vieraan pääoman korkomaksuista. Vakavaraisella yrityksellä ei ole liikaa sidottu vieraaseen pääomaan. Oman ja vieraan pääoman osuudet koko pääomasta kertovat kuinka vakavarainen yritys on. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 79.)

Kannattavuus on yksi tärkeimmistä kriteereistä, jotta yritys menestyy taloudellisesti. Yrityksen taloudelliselta toiminnalta katoaa pohja, jos yrityksen kannattavuus ei ole hoidossa. Kannattavuudeltaan hyvä yritys pystyy tuottamaan liiketoiminnallaan enemmän tuloja kuin käyttämään niiden hankkimiseen menoja samalla ajanjaksolla. Yrityksen osakkeiden arvo on myös jakamattomien voittovarojen tai tulevaisuuden odotuksien vuoksi myönteisessä nousussa. Kannattavalle yritykselle on myös ominaista, että omistajille on jäänyt voittoa. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 73–74; Lehtonen 1999, 14.)

Tulot ja menot saattavat vaihdella pitkällä aikavälillä, koska yritys tekee investointeja ja suhdanteet vaikuttavat niiden käyttöön. Kannattavuuden kehitystä ei voi täysin ymmärtää ilman, että ottaa huomioon olosuhteet. Yrityksen on osattava mitoitaa kilpailustrategiansa markkinoiden mukaan. Riippuen ovatko kilpailumarkkinat voimakkaita vai rajoitettua, on yrityksen rakennettava kannattavuus joko tuottavuuden tai hinnoittelun varaan. Erikokoisten yritysten kannattavuutta voidaan vertailla, kun jaetaan yrityksen tilikauden tuotot pääoman määrällä, joka on sidottu yrityksen toimintaan. (Kallunki ym.1998, 73–74; Lehtonen 1999, 14–15.)

Yrityksen rahoitusta voidaan tutkia kahdesta eri näkökulmasta joko vakavaraisuuden tai maksuvalmiuden. Yrityksen ollessa vakavarainen se pystyy toimimaan myös huonoina aikoina eli silloin kun kannattavuus on heikko tai tappiollinen. Vakavaraisuutta mitataan tunnusluvuilla, joissa kuvataan vieraan pääoman määrää tai oman ja

vieraan pääoman suhdetta toisiinsa. Yrityksellä on maksuvalmiutta, jos sillä on riittävästi likviditeettiä jokapäiväisten juoksevien maksujen hoitoon. Yrityksen maksuvalmiutta taas mitataan tunnusluvulla, jotka ottavat huomioon yrityksen likvidivarat sekä muun nopeasti rahaksi muutettavan varallisuuden. (Kinnunen ym. 2000, 132.)

Kannattavuuden tunnusluvut mittaavat yrityksen tehokkuutta ja suorituskykyä. Kannattavuuden suhteellisia mittareita käytetään usein, kun halutaan vertailla erikokoisia yrityksiä toisiinsa tai yhden yrityksen kannattavuuskehitystä. Mittauksessa käytetään yleensä kahta erityyppistä suhteellista mittareiden ryhmää, pääoman tuotto prosenttia ja voitto prosenttia. Vertaillaessa yrityksiä toisiinsa näillä mittareilla, saa melko hyvän laskutarkkuuden, jos suhteuttaa tuloksen liikevaihtoon. Tätä lähestymistapaa kutsutaan voitto prosentiksi. Toinen vaihtoehto, laskennallisesti epätarkempi, on suhteuttaa tulos yrityksen käytössä oleviin resursseihin, pääomaan. Tällä saadaan myös selville, mitä osakkeenomistajat saavat tuottoa. Tätä lähestymistapaa kutsutaan pääoman tuotto prosentiksi. (About:n www-sivut 2011; Leppilampi & Leppilampi 2006, 217.)

Kannattavuutta ja rahoitusta analysoidessa on hyvä vertailla useampaa tilikautta. Yhden vuoden vertailuluvuilla saadaan jonkinlainen arvio yrityksen kannattavuudesta ja rahoituksesta, mutta niiden todellinen tilanne näkyy vasta usean vuoden tarkkailun perusteella. Erilaiset tekijät on otettava huomioon analysoinnissa kuten suhdannevaihtelut, investoinnit sekä tulevaisuuden näkymät, jotta saadaan perusteellinen kuva yrityksen kannattavuudesta ja rahoituksesta. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 74.)

Opinnäytetyöhön otin kannattavuuden mittareiksi liikevoitto prosenttin, sijoitetun pääoman tuotto prosenttin sekä käyttökate prosenttin. Tunnusluvut valitsin, koska ne ovat kannattavuuden keskeisimpiä ja tärkeimpiä mittareita. Ne kertovat hyvin yrityksen kannattavuuden tilasta. Rahoituksen mittareiksi otin Quick ration, current ration sekä omavaraisuusasteen. Luvut kertovat hyvin yrityksen rahoituksen tilasta. Quick ration ja current ration valitsin molemmat, koska luvut toimivat parhaiten yhdessä. Omavaraisuusaste on taas tärkeä rahoituksen mittari ja sillä on erilainen näkökulma kuin kahdella muulla rahoituksen tunnusluvulla.

4.2. Liikevoittoprosentti

Liikevoittoprosentti kertoo kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituskuluja ja veroja. Eli käytännössä kuinka paljon yhdestä myyntieurosta jää tulossenttejä yritykselle. Liikevoitto on virallisessa tuloslaskelmassa ensimmäinen niin sanottu välitulos. Liikevoittoprosentin ohjeelliset arvot ovat: hyvä tulos on yli 10 %, tyydyttävä on 5-10 % ja heikko on alle 5 %. (Ikäheimo, Lounasmeri & Walden 2005, 119.)

$$\text{Liikevoitto- \%} = \frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$$

Ensisijaisesti liikevoittoprosenttia kannattaa käyttää mittarina, kun keskittyy yhden yrityksen kehityksen seuraamiseen. Sitä voidaan käyttää myös tehokkuuden mittarina. Siinä mitataan kuinka tietty liikevaihdon määrä on saatu kustannustehokkaasti. Sitä voidaan käyttää myös toimialan sisäisessä vertailussa, mutta eri toimialojen vertailuun sitä ei tulisi käyttää, koska jakajana on liikevaihto. Toimialan sisäisessä vertailussa saadaan kuva yrityksestä, joka on saanut toiminnan järjestymään hyvin kustannustehokkaasti. Liikevoittoprosenttia verrattaessa eri toimialojen kesken, saadaan kuva toimintojen erovaisuudesta. Mahdolliset muutokset tunnusluvussa kertoo joko yrityksen toimitapojen ja toiminnan painopisteiden muutoksista tai kannattavuuden muutoksesta. Muutoksille on aina hyvä etsiä selitys. (Ikäheimo, Lounasmeri & Walden 2005, 119; Leppilampi & Leppilampi 2006, 218.)

4.3. Sijoitetun pääoman tuottoprosentti

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti kertoo yrityksen suhteellisesta kannattavuudesta. Sillä selvitetään minkälainen tuotto tai korko syntyy yrityksen käyttöön sijoitetulle pääomalle. Lukua voidaan verrata edellisiin vuosiin, miten se on kehittynyt ajallisesti ja verrata myös muihin yrityksiin. Verrattaessa muihin yrityksiin voidaan tarkastella, että onko yritys kehittynyt taloudellisesti myönteisesti tai onko se kilpailukykyinen pääoman tuotoltaan toimialallaan. Luvun suuruuteen vaikuttaa myös se, mitä on annettu tuottovaatimukseksi sijoittajien taholta. Tuottovaatimukseen vaikuttavat omistajien ja vieraan pääoman rahoittajien odotukset tuotosta sekä kuinka paljon he ovat

rahoittaneet yrityksen toimintaa. (Ikäheimo, Lounasmeri & Walden 2005, 118; Lehtonen 1999, 197.)

Tunnuslukua tarkastellaan yleensä kahdesta näkökulmasta oman pääoman sijoittajan ja vieraan pääoman sijoittajan. Sijoitetun pääoman tuotosta saatua arvoa tulisi verrata vaihtoehtoisten sijoitusten tuottoihin. Tuoton tulisi olla vähintään sen verran mitä korollisista veloista maksettu korko on. Oman pääoman tuottovaatimus on yleensä korkeampi kuin vieraan, koska oman pääoman sijoittajalla on suuremmat riskit. Tunnusluvusta saadun tuloksen ollessa alempi kuin vaadittu tuottovaatimus tai yleinen korkotaso, on se ongelmallisen alhainen. Ohjeellisen arviointikriteerin mukaan tuottoprosentti on määritelty siten, että hyvä tulos on 15 % tai enemmän, tyydyttävä on 9 – 14,9 %, välttävä on 0 – 8,9 % ja heikko tulos on negatiivinen. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 225–227.)

$$\text{Sijoitetun pääoman tuottoprosentti} = \frac{\text{Nettotulos} + \text{Rahoituskulut} + \text{Verot}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$$

Kaavassa rahoituskulut ja verot lisätään takaisin nettotulokseen, jotta saadaan oikealta näyttävä tulos. Tunnusluvussa ei näy, miten yritys hoitaa veronmaksupolitiikkaansa, koska saatu sijoitetun pääoman tuottoprosentti kertoo tuloksesta ennen veroja. Sijoitetussa pääomassa korollinen vieraspääoma lisätään oikaistuun pääomaan. Tunnusluvussa otetaan huomioon sijoitetun pääoman keskiarvo, joka lasketaan tilikauden alku ja loppu arvoista. Tämän tunnusluvun avulla pystytään kertomaan, mikä on yrityksen säännöllisen liiketoiminnan tuotto suhteessa tuottoa vaativaan pääomaan. (Kallunki & Kytönen 2007, 74–75.)

4.4. Käyttökate

Käyttökatteella lasketaan rahan määrää, joka jää liikevaihdosta, kun muuttuvat ja kiinteät kulut ovat vähennetty. Tulos kertoo kuinka paljon rahaa jää pitkävaikutteisiin menoihin, poistoihin (=lainojen lyhennyksiin), rahoituskuluihin, veroihin ja voitonjakoon. Käyttökateen löytää tilinpäätöksen liitetiedoista ja se on vapaaehtoinen tieto lisätä sinne. (Lehtonen 1999, 199.)

$$\text{Käyttökateprosentti} = \frac{\text{Käyttökate}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$$

$$\text{Käyttökate} = \text{Liikevaihto} - \text{Muuttuvat kulut} - \text{Kiinteät kulut} / \\ \text{Liikevoitto} + \text{suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset}$$

Käyttökateä käytetään kannattavuuden absoluuttisena mittarina. Luvun ollessa negatiivinen on se erityisen huolestuttavaa. Yritys kattaa käyttöpääomalla rahoitukseen liittyviä maksuja, niin korvauksia kuin pääomanpalautuksiakin sekä investointejaan. Poistot eivät vaikuta lukuun, joten se on luotettavampi kuin liikevoitto. Käyttökateprosentille ei ole yleispätevää ohjearvoa, koska se on toimialakohtainen tunnusluku. Kaupan alalla se on 2-10 %, palvelualalla 5-15 % ja teollisuudessa 10–25 %. (Balance Consulting www-sivut, 2011; Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 206.)

4.5. Quick ratio

Quick ratio eli maksuvalmiussuhde kertoo kuinka nopeasti yritys pystyy muuttamaan omaisuuttaan rahaksi selvitäkseen lyhytaikaisista ja nopeasti kiertävistä veloistaan. Tunnusluvulla mitataan yrityksen likvidivaroja sekä muuta nopeasti muutettavaa varallisuutta verrattuna lyhytaikaisiin velkoihin. Yrityksen maksuvalmius näyttää kriittiseltä, jos rahoitusomaisuutta on vähemmän kuin vuoden sisällä maksettavaa velkaa. (Ikäheimo, Lounasmeri & Walden 2005, 123; Lehtonen 1999, 203.)

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus (vaihtuvat vastaavat – vaihto-omaisuus)}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma – Saadut enn.maksut}}$$

Rahoitusomaisuus saadaan, kun taseen vaihtuvista vastaavista vähennetään vaihto-omaisuus pois. Tällä varmistetaan, että saadaan todellinen arvo, koska vaihto-omaisuuden markkina-arvo ei välttämättä ole sama kuin kirjanpidollinen arvo toiminnan loppuessa. Epävarmat saatavat täytyy eliminoida pois taseesta, jos sellaisia on. Tunnusluvussa otetaan huomioon vain rahat ja pankkisaamiset, jos saatavista ei saada täysin selvyttä. Tavoitearvo on vähintään 1, silloin yritys pystyy maksamaan kaiken lyhytaikaisen velan, jos sitä vaaditaan takaisin. Tyydyttävä taso on 0,5-1 ja heikko taso on alle 0,5. Yrityksen maksuvalmius paranee rahoitusomaisuuden noustessa. Quick ratio saadaan paremmaksi, kun lyhytaikaisen vieraan pääoman tarve

pienenee ja tulorahoitus yrityksellä paranee. (Kallunki & Kytönen 2007, 86–87; Lehtonen 1999, 203.)

4.6. Current ratio

Current ratio on toinen maksuvalmiuden tunnusluku. Tällä luvulla mitataan, miten yritys pystyy selviytymään rahoitusomaisuuden ja vaihto-omaisuuden avulla lyhytaikaisista veloista. Sillä pystytään myös vuosittain katsomaan, miten rahoitusasema on kehittynyt yrityksessä. (Asiakastiedon www-sivut 2011.)

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihtuvat vastaavat (rahoitusomaisuus + vaihto-omaisuus)}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

Verrattuna quick ratioon otetaan current ratioissa huomioon vaihto-omaisuus, koska yrityksen likvidointitilanteessa sillä uskotaan olevan myyntiarvoa. Varaston realistiseen markkina-arvoon vaikuttaa, mitä tuotteita varastossa. Tällöin toimialasta riippuu, pystyykö yritys realisoimaan vaihto-omaisuuttaan ja selviytymään lyhyt ajasta vieraasta pääomasta. Current ratioa käytetään yleensä yhdessä quick ration kanssa, jotta maksuvalmiutta pystytään parhaiten arvioimaan. Tunnusluvun ohjeelliset arvot ovat: Hyvä yli 2, tyydyttävä 1-2 ja heikko alle 1. Heikko taso ei välttämättä tarkoita, että yritys olisi menossa konkurssiin, koska useita eri tapoja saada rahoitusta, mutta se ei ole hyvä merkki yritykselle. Yritys voi joutua myös maksuvalmiusongelmiin, jos sillä on pitkä varaston kiertonopeus. (Investoped:n www-sivut 2011; Kallunki & Kytönen 2007, 87.)

4.7. Omavaraisuusaste

Omavaraisuusasteella mitataan yrityksen tappionsietokykyä. Pystyykö yritys selviämään tehdyistä sitoumuksista ja vastuista pitkällä aikavälillä. Vieraan pääoman suhde koko pääomaan täytyy olla kohtuullinen. Osuuden ollessa liian suuri, yritys ei pysty välttämättä suoriutumaan vieraan pääoman korkomaksuista. Omavaraisuusasteen ollessa hyvä, tarkoitetaan, että yritys on vakavarainen. (Kallunki & Kytönen 2007, 80; Lehtonen 1999, 204.)

$$\text{Omavaraisuusaste (\%)} = \frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistu taseen loppusumma} - \text{Saadut ennakkomaksut}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{Oikaistu oma pääoma} = & \text{Oma pääoma} \\ & + \text{oman pääoman ehtoiset lainat} \\ & +/\text{- oman pääoman oikaisut} \\ & + \text{kertynyt poistoero} \\ & + \text{vapaaehtoiset varaukset} \\ & - \text{laskennallinen verovelka} \end{aligned}$$

Osa yrityksistä käyttää osatuloutusta eli ne vähentävät saadut ennakkomaksut jo taseessa osatuloutettua liikevaihtoa vastaan. Tämän vuoksi on järkevää, että myös kaikki muutkin yritykset huomioivat vähennyksen. Omavaraisuusaste kertoo kuinka paljon yrityksen taseen varoista on omaa pääomaa. Ohjearvoja annetaan monenlaisia, jonkun mielestä omavaraisuuden pitää olla yli 40 %, jotta se on hyvä ja alle 20 % arvoa pidetään heikkona. Toisen ajatuksen mukaan omavaraisuusasteen ohjearvot jakautuvat seuraavasti:

hyvä	35 %
tydyttävä	25–35 %
välttävä	15–25 %
heikko	alle 15 %

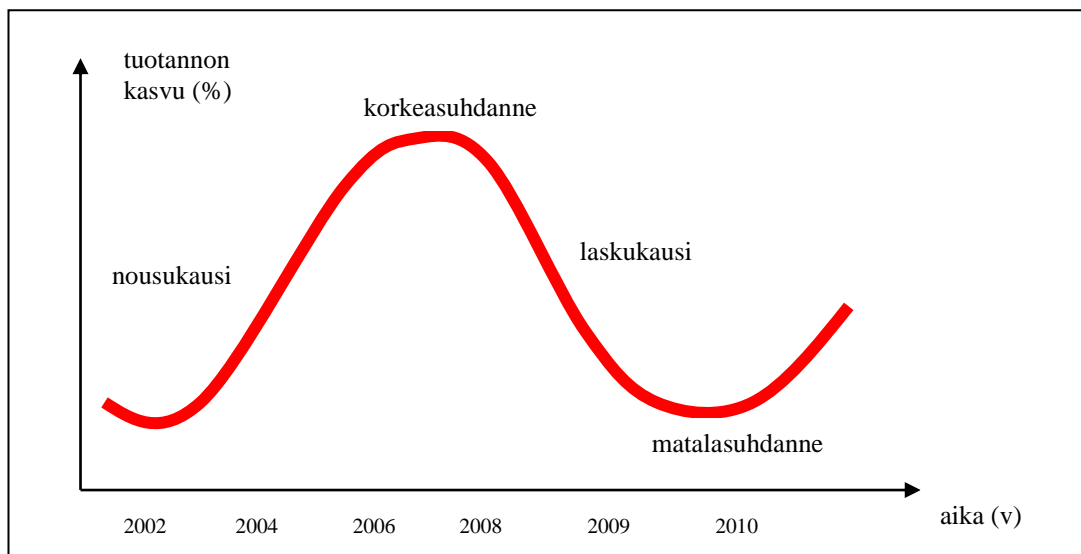
On siis huomattava, että ohjearvoja on useita joten niihin kannattaa suhtautua tietyllä joustavuudella, koska riskit ovat erilaisia eri toimialoilla. (Kallunki & Kytönen 2007, 80; Rekola-Nieminen & Salmi, 124.)

Omavaraisuusasteen olisi hyvä olla 30 prosenttia, huomioiden olosuhteet. Yritys on ylivelkaantunut, jos tulos on negatiivinen, silloin omaisuuden arvo ei kata vierasta pääomaa. Omavaraisuusasteen määrittelyssä on otettava huomioon yrityksen riskinottohalu, josta päättävät johto ja omistajat. Tällöin ohjelukuarvot eivät välttämättä pidä paikkaansa. Korkeaa velkaantumistasetta voidaan pitää hyväksyttävänä, jos yrityksen toiminnan riski on alhainen ja tuloskehitys on hyvä ja vakaa. Toisaalta yritys, jonka tulot heilahtelevat voimakkaasti usean tilikauden aikana tai tulos ei kehity ja on tappiollisia tilikausia, pienikin velkaantuminen voi aiheuttaa uhkaavia ongelmia yrityksen jatkuvuuden kannalta. (Lehtonen 1999, 204–205; Leppiniemi & Kykkänen 2009, 166.)

5 SUHDANTEET JA TALOUSPOLITIIKKA

5.1. Suhdannevaihtelut

Talouden kehittymistä ei voida kutsua suoraviivaiseksi, koska taloudessa tapahtuu toistuvia aaltomaisia suhdannevaihteluja. Kasvu ei ole tasaista ja välillä bruttokansantuote kasvaa nopeammin ja välillä hitaammin tai se voi supistua. Bruttokansantuotteessa havaittavia jaksollisia muutoksia kutsutaan suhdannevaihteluiksi. Vaihtelut ovat keskimäärin neljän viiden vuoden pituisia ja ne eivät ole erityisen säännöllisiä. Välillä vaihtelut voivat olla lyhyempiä tai pidempiä kuin normaalisti, mutta sen pituus on aina vähintään vuoden. Suhdannevaihtelu jaetaan yleensä neljään vaiheeseen ja näitä kutsutaan suhdannesykliksi. (Koskela & Rousu 2004, 96; Pekkarinen & Sutela 2000, 201; Vebsar:n www-sivut 2011.)

Kuvio 3. Suhdannevaihteluiden osat (Pekkarinen & Sutela 2000, 202)

Suhdanteiden neljälle vaiheelle löytyy kaksi kuvausta. Ensimmäisen kuvauksen mukaan neljä vaihetta ovat nousukausi, korkeasuhdanne, laskukausi ja matalasuhdanne, kuten yllä olevasta kuviosta 3 näkyy. Nousukauden aikana kasvu on keskimääräistä nopeampaa tuotannossa. Tuotantokapasiteettia uusitaan, lisätään investointeja, työttömyys vähenee ja on näkyvissä kasvua kulutuksessa. Voimakas kasvu kulutuksessa ja investoinneissa aiheuttaa painetta nostaa hintoja. Korkeasuhdanteessa lisääntyy tuonti ulkomailta ja viennin kilpailukyky heikentyy tuotantokustannusten noustessa

kotimaassa. Yrityksillä on ongelmana löytää silloin myös ammattitaitoista työvoimaa. Yrityksellä voi olla myös puute raaka-aineista. Korkeasuhdanteen aikana nousevat nopeasti myös palkat ja hinnat. (Tikkanen & Vartia 2010, 87.)

Viennin supistuminen on usein ollut syynä Suomen ajautuessa laskusuhdanteeseen. Syitä ovat olleet myös vähentynyt kysyntä maailmalta tai suomalaistuotteiden heikentynyt kilpailukyky. Laskusuhdanteen aikana työttömyys kasvaa ja kasvu hidastuu kotimaan tuotannossa. Yritykset myös investoivat vähemmän ja kulutuskysyntä vähenee. Laskusuhdannetta pahentaa tulojen kasvun hidastuminen. Matalasuhdanne eli taantuma aiheuttaa ihmisissä pessimistisiä ajatuksia, koska konkurssit lisääntyvät ja työttömyysaste on korkea. Yrityksillä voi seisoa osa tuotantokapasiteetista käyttämättömänä. Matalasuhdanteen jälkeen lähdetään taas nousuun. Suomessa yleisin syy nousuun on ollut ulkomaisen kysynnän kasvu. Nousun ansiosta palkataan uusia työntekijöitä, ostetaan raaka-aineita ja tehdään uusia investointeja. (Tikkanen & Vartia 2010, 87.)

Suhdanteiden neljä vaihetta ovat toisen kuvauksen mukaan noususuhdanne, laskusuhdanne, taantuma ja lama. Nousukaudella talous alkaa koheta ja bruttokansantuote kasvaa. Laskusuhdanteessa kasvu alkaa hidastua ja tuotanto voi supistua. Taantuma on tilanne, jossa bruttokansantuote supistuu kahtena peräkkäisenä vuosineljänneksellä verrattuna edellisiin vuosineljänneksiin. Lama on silloin, kun bruttokansantuote jää miinukselle. (Koskela & Rousu 2004, 96.)

Suhdanteisiin vaikuttavat erilaiset kotimaiset ja ulkomaiset kokonaiskysyntään vaikuttavat tekijät. Kotimaassa tärkein vaikuttava tekijä on yksityinen lopputuotteiden kulutus. Kotitalouksien kulutuskäyttäytymisen muuttuminen vaikuttaa Suomen talouden suhdannekehitykseen. Toinen iso tekijä on investoinnit. Investointien määräästä huomataan myös, missä taloussuhdanteessa eletään; esimerkiksi nousukaudella investoinnit lisääntyvät. Muita kotimaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat suhdanteisiin, ovat yksityiset ja julkiset investoinnit sekä julkinen lopputuotteiden kulutus. Ulkomaisia tekijöitä ovat kansainvälisen talouden kehitys ja suhdannekehitys maailmantaloudessa. (Kannisto, Linnosmaa & Miettinen 2010, 232–233.)

tä. Tyypilliset merkit ovat hidastuminen tuotannossa, viennin vaikeutuminen, kasvu velkaantumisessa sekä valtiolta ja kunnilta saatujen verotulojen väheneminen. Talouden ylikuumentuminen voi olla myös merkki laskusuhdanteen tulosta. Ylikuumentumisella tarkoitetaan sitä, että talouden nousukausi ryöstäytyy hallitsemattomaksi. Tällöin taloudessa on liikaa vauhtia eikä sitä pystytä hallitsemaan. Kokonaiskysyntä on suurempaa kuin kokonaistarjonta. Ei pystytä tuottamaan tarpeeksi hyödykkeitä kuluttajille tai investointeihin. Tämän vuoksi kustannukset nousevat, joka taas on yksi taantumien merkki. Vuonna 2006 oli merkkejä ylikuumentumisesta ja sitä edellisen kerran merkkejä on ollut 1990, jolloin Suomi ajautui lamaan. (Lindholm, Arola, Jalonen & Kauppinen 2007, 89–90; Ylisipola 2006.)

Hidastuva talouskasvu vaikuttaa yritysten investointien määrään eli laskusuhdanteessa investoinnit vähentyvät. Investointien väheneminen vaikuttaa myös siihen, että se hidastaa kokonaistuotannon kasvua. Keyneläisen tutkimusperiaatteen ajattelutavan mukaan talouden kokonaiskysyntä alittaa kokonaistarjonnan laskusuhdanteessa. (Kannisto, Linnosmaa & Miettinen 2010, 232–233.)

5.3. Suhdannevaihteluiden hallinta

Talouspolitiikalla voidaan vaikuttaa laskusuhdanneaikana, jotta lasku ei tunnu niin suurelta. Veroja pienennetään, jotta kysyntä saataisiin pidettyä samalla tasolla eli kulutettaisiin rahaa eikä säästettäisi. Siirtomenoilla vaikutetaan myös kuluttajan tuloihin, esimerkiksi korotetaan tukia, jotta kuluttajan ostovoima lisääntyy. Laskusuhdannetta voidaan näin lieventää, koska kulutuskysynnän lisääntyminen lisää tuotantoa ja näin työllisyyskin paranee. Talouspolitiikan eri osa-alueilla pyritään hallitsemaan laskusuhdannetta. Sen tarkoituksena on parantaa julkisen vallan toimilla kansalaisten hyvinvointia. Pääosa-alueita ovat finanssi-, raha- ja tulopolitiikka, muita alueita ovat esimerkiksi kauppapolitiikka ja työllisyyspolitiikka. Myös useammalla osa-alueella voidaan vaikuttaa yhteen asia kokonaisuuteen, kuten laskusuhdanteeseen. Hallitus, Euroopan keskuspankki ja työmarkkinajärjestöt ovat tärkeimpiä talouspolitiikan harjoittajia. (Koskela & Rousu 2004, 104; Tikkanen & Vartia, 2010 99–100.)

Tärkeimmät talouspolitiikan keinot hallita suhdannevaihteluja ovat raha- ja finanssipolitiikka. Rahapolitiikka tasaa koko euroalueen suhdannehäiriöitä. Sillä ei voida torjua maakohtaisia häiriöitä eikä siihen myöskään vaikuta maakohtaiset häiriöt. Sillä keskuspankki vaikuttaa korkotasoon, valuuttakursseihin ja rahan määrään taloudessa sekä samalla myös koko kansantalouteen. Tällä politiikalla päätetään keskuspankin ohjauskoroista, rahamarkkinainstrumenttien ostoista ja myynneistä rahamarkkinoilla sekä kerättävistä vähimmäisvarantotalletuksista pankeilta. (Tikkanen & Vartia 2010, 100–102.)

Euron myötä Suomi ei voi harjoittaa itsenäistä rahapolitiikkaa, joten finanssipolitiikan merkitys korostuu reagoidessa Suomea kohtaaviin häiriöihin. Finanssipolitiikalla käytännössä vaikutetaan julkisiin menoihin ja tuloihin, kuten lopputuotteiden kulu- tukseen, investointeihin sekä tulonsiirtoihin. Sillä myös vaikutetaan tuotantoon, inflaatioon, työllisyyteen ja ulkomaankaupan tasapainoon kokonaiskysynnän kautta. Finanssipolitiikka voi myös vaikeuttaa yritysten investointeja, jos korkoja nostetaan. Lainanotto investointeja varten on kallista, joten talouskasvu voi yrityksissä hidastua. Suhdanteisiin vaikuttaessa on oltava tarkka milloin veroja ja korkoja muutetaan, jotta niistä saataisiin suurin hyöty kussakin suhdanteen vaiheessa. (Kannisto ym. 2010, 237–238; Tikkanen & Vartia 2010, 102–103.)

Suhdannevaihteluiden tasaaminen on finanssipolitiikan tärkeä tehtävä. Keynesiläisen talouspolitiikka-ajatuksen mukaan valtion budjetin tulisi olla alijäämäinen laskusuhdanteessa eli tulot ovat pienemmät kuin menot. Laskusuhdanteen aikana yksityinen kulutus- ja investointikysyntä pienenee, joten julkista kysyntää tulisi lisätä. Muita toimenpiteitä valtiolla on keventää verotusta ja kasvattaa tulonsiirtoja. Näiden avulla lisättäisiin tuloja, jonka vuoksi yksityinen kysyntä lisääntyisi. Julkiset tulot ovat pääasiassa veroja. Tuloverojen ollessa matalia, on kotitalouksilla enemmän käytettävää rahaa. Tällöin kokonaiskysyntä kasvaa ja yritykset saavat enemmän rahaa. Finanssi- poliittisilla toimilla voidaan vaikuttaa kokonaiskysyntään ja samalla yritysten kannatavuuteen. (Kannisto ym. 2010, 237–238; Tikkanen & Vartia 2010, 102–103.)

Valtiollisella ja kunnallisella tasolla laskusuhdannetta hallitaan talouspolitiikalla, kuten esimerkiksi arvonlisäverolla. Yritykset voivat myös hallita omaa talouttaan. Laskusuhdanteen aikana yrityksellä kannattaa olla hyvä vakavaraisuus. Huonoina

aikoina liiketoiminnan tuotot ovat yleensä pienempiä kuin normaalisti, joten vieraan pääoman osuus ei saa olla suhteellisesti liikaa koko pääomasta. Yrityksen tulee pystyä selviytymään korkomaksuista, jotta se ei joudu rahoitukselliseen kriisiin. Suuret korkomaksut johtuvat monesti siitä, että yrityksen omavaraisuus on huono eli sillä on liikaa velkaa. Vakavaraisuutta pitää ajatella pitkällä aikavälillä, koska korollinen vieras pääoma on suurelta osalta pitkäaikaista rahoitusta. (Kallunki & Kytönen 2007, 80.)

Monesti yritykset voivat tehdä pikaisia johtopäätöksiä laskusuhdanteen alkaessa. Investointien ja tulevaisuuden hankkeiden keskeyttämistä mietitään sekä kuluja karsitaan. Osa yrityksistä pystyy jatkamaan toimintojaan normaalisti laskusuhdanteesta riippumatta ja tekevät suunniteltuja investointeja. Yrityksen kannattaa miettiä laskusuhdanteen aikana omia ja kilpailijoiden vahvuuksia ja heikkouksia. Liiallista tuotannon vähentämistä ei kannata harkita, koska tällä keinolla voi menettää kilpailuasemiaan. Yritys pystyy hallitsemaan kilpailukykyään tietämällä mitä asiakkaat arvostavat, mitä kilpailijat ovat laskusuhdanteeseen reagoineet viimeksi ja seurata mitä alan yritykset nykyhetkellä reagoivat taloussuhdanteeseen. Tehokkuuttaan parantamalla yritykset voisivat laskusuhdanteen aikana saada toimintonsa tehostumaan ja tulot kasvamaan. (PWC:n [www-sivut](#) 2011.)

Vaikka laskusuhdanne voi alentaa väliaikaisesti hintoja ja vähentää kilpailua, on yrityksen hyvä suunnitella tulevaisuuden investointeja ja valmistautua noususuhdanteeseen. Yritykselle on eduksi toimia päättäväisesti ja nopeasti taantumien aikana. Tällöin yritys pystyy saamaan myös mahdollisesti etulyöntiaseman kilpailijoihinsa nähden. Tulevaisuutta suunniteltaessa tulisi yrityksellä olla ajantasainen tieto tutkiessa raportteja ja mittareita ja ottaa huomioon mahdolliset ajalliset muutokset. Yrityksen on otettava myös huomioon erilaiset tulevaisuuden näkymät. Yritysten kannattaisi panostaa laskusuhdanteen aikana tekemällä muutama erilainen suunnitelma, jossa otetaan huomioon erilaiset talousnäkymät. Usein erilaisten suunnitelmien tekeminen vie aikaa, mutta huonossa taloussuhdanteessa se on hyvä hallintakeino. Joustavuus, nopea reagointi sekä muutosten ennakointi on tärkeää laskusuhdanteen aikana. Yritys voi näillä ominaisuuksilla pienentää riskejään. Yrityksen on hyvä myös tietää riskinsä, joten sen on oltava tietoinen myös olennaisista kannattavuuden ja rahoituksen

tunnuslukuistaan. Suhdanteiden muuttuessa pystytään toimimaan nopeammin vähentääkseen sen vaikutuksia. (PWC:n www-sivut 2011.)

Laskusuhdanteen aikana tuotot voivat väliaikaisesti vähentyä, joten yrityksen on oltava tietoinen kuluistaan. On selvítettävä, mitkä ovat pakollisia menoja ja mistä pystyttäisiin luopumaan. Pitkällä aikavälillä on vaikea leikata kuluja niin, että saadaan maksimoitua kannattavuus. Monesti kuluja karsitaan henkilöstön vähennyksellä. Tässä yrityksen kannattaa miettiä, voisiko työntekijää siirtää muuhun työpisteeseen, ilman että yrityksen kulut kärsisivät siitä. Yrityksen tulee miettiä, että onko resurssit keskitetty oikein ja olennaisiin tehtäviin. Yritykseen jäävien työntekijöiden motivoiminen on myös tärkeää, jotta tuottavuus saadaan pysymään korkealla. Työntekijöille on hyvä informoida yrityksen tilasta ja kertoa tulevaisuuden strategiasta. Viestintä ja kannustaminen ovat apukeinoja motivoimaan työntekijöitä työskentelemään tehokkaasti ja pysymään yrityksessä laskusuhdanteen alkaessa. (PWC:n www-sivut 2011.)

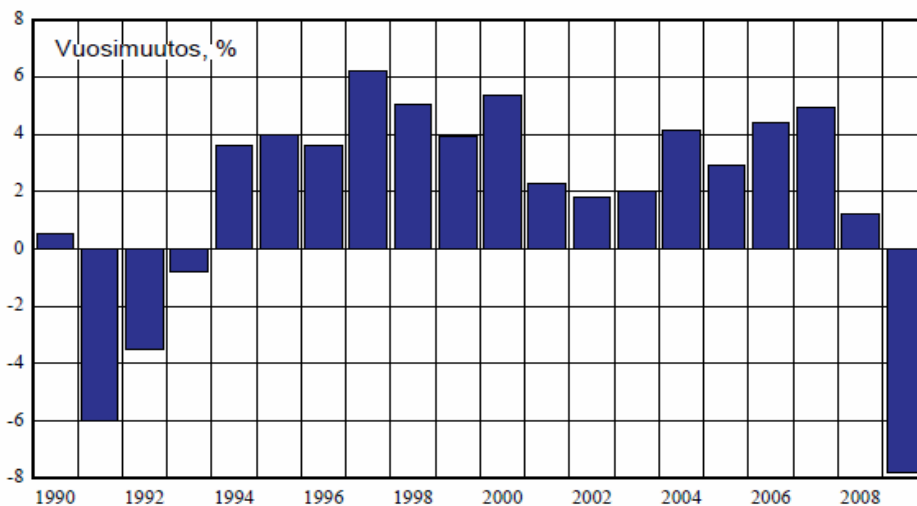
Yrityksen on pidettävä myös sidosryhmät kuten lainanantajat ja osakkeenomistajat ajan tasalla laskusuhdanteen aikana. Sidosryhmien kanssa viestintä on myös tehokas hallintakeino selviytyä erilaisissa suhdanteissa. Heille on myös hyvä selvittää, miten tilanne hallitaan ja miten selviydytään huonommista ajoista. Yritykselle myös asiakkaat ovat tärkeä sidosryhmä. Ennen laskusuhdannetta kannattaa seurata asiakkaiden käyttäytymistä. Kannattaa ottaa huomioon vähäisempi rahankäyttö ja projektien tilaamisen kesto sekä laskujen maksuaikataulu. Asiakkaiden kanssa kannattaa olla vuorovaikutuksessa ja selvittää tilanne ja tulla vastaan, jotta asiakassuhde säilyisi myös huonon taloussuhdanteen jälkeen. Tyytyväinen asiakas haluaa myös tulevaisuudessa tehdä yhteistyötä, jos yritys pystyy joustamaan välillä. (PWC:n www-sivut 2011; Smallbusinessnotes:n www-sivut 2011.)

5.4. Laskusuhdanteen historiaa Suomessa ja Euroopassa

Bruttokansantuotteen vuosimuutostaulukosta voi katsoa miten Suomessa suhdanteet ovat heilahdelleet. Yksi suurimmista laskukauden alimmasta vaiheesta koettiin 1990-luvun alussa, jonka voi havaita kuvioista 5. Lama koki uuden ulottuvuuden, kun kokonaistuotanto laski yhteensä 10 prosenttia kolmessa vuodessa. Sellaista ei ollut mis-

sään muussa länsimaassa koettu vuosikymmeniin. Vaikka välillä tuntui, että 90-luvun alun laman aiheuttamista veloista oli vaikea selvitä, mutta niistä selvittiin. Vuonna 2006 Suomen valtionvelka oli EU:n yksi pienimmistä suhteessa kokonaistuotantoon. Suhdanteet ovat heilahdelleet 90-luvun jälkeenkin. Pieni laskusuhdanne koettiin myös 2000-luvun alkupuolella; sitä kutsuttiin it-kuplaksi. Jo 1990-luvun loppupuolella alkanut tietotekniikka-alaa yliarvostettiin taloudellisesti. Lioitellut kuvat pienten internet yritysten tulevaisuudesta saivat ihmiset uskomaan loputtomaan noususuhdanteeseen. Monet yritykset menivät konkurssiin, koska markkina-arvo oli suurempi kuin yrityksen tuotto. Kupla puhkesi 2000-luvun alussa. Silloin bruttokansantuote ei mennyt miinuksen puolelle. (Lindholm ym. 2007, 91; Ylisipola, 2006; Wikipedian www-sivut 2011.)

Bruttokansantuote

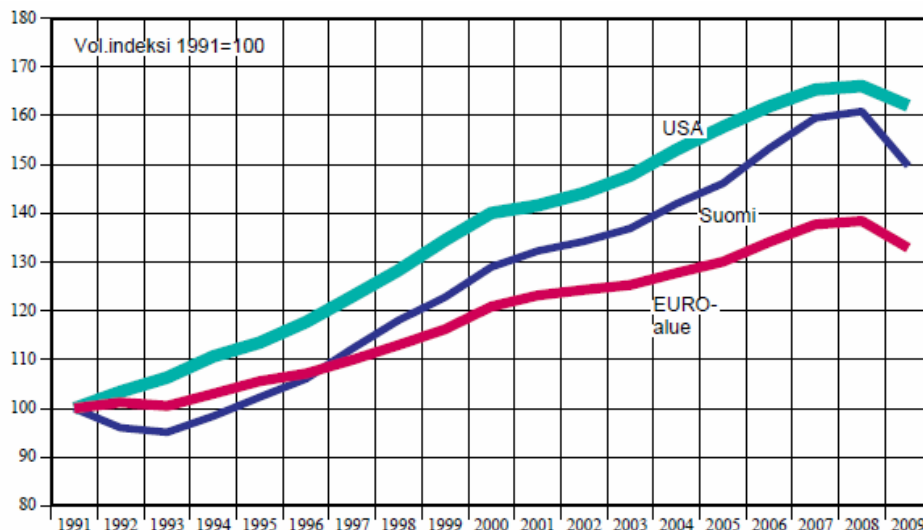

Kuvio 5. Bruttokansantuote (Ek:n www-sivut 2011)

Viimeisin Suomea koetellut finanssikriisi alkoi loppuvuodesta 2008. Kriisiin vaikutti koko maailmatalouden ajautuminen ahdinkoon. Suurin syy oli Yhdysvaltojen velkaantumisen ja korttitalojen sortuminen eli arvopaperisijoitukset, jotka on rakennettu velkojen perusteella. Pankeille syntyi luottamuspuola, koska riskejä ei pystytty arvioimaan. Maailmantalous laantui, koska pankit eivät myöntäneet lainoja ja korkotasoa laski. Suomessa osattiin myös ennustaa syksyllä 2008, että tulevat pari vuotta ovat heikkoja. Merkkejä talouden taantumisesta oli näkyvissä paljon. Rakentamisen ennustettiin vähentyvän, kasvun hidastuvan, asuntojen hintojen laskevan ja työllistymisen heikkenevän. Taantuma alkoi elpyä vuonna 2010. Bruttokansantuotteen vuosi-

muutos oli alustavasti 3,1 %, joten talous oli lähtenyt noususuuntaan. (Lilius 2008, 19; Tikkanen & Vartia 2010, 5.)

Viimeisin laskusuhdanne on vaikuttanut myös muihinkin Euroopan maihin. Iso-Britanniassa BKT laski vuodesta 2008 vuoteen 2009 kuudella prosentilla, mikä oli paljon enemmän kuin sen aikaisemmissa laskusuhdanteissa. Sen jälkeen BKT kasvoi Britanniassa vuoden 2009 syksystä vuoden 2010 syksyyn, jonka jälkeen BKT laski taas vähän. Saksassa vienti laski vuoden 2008 loppu puolella 10 prosenttia, mikä oli pahin lasku Saksassa 40 vuoteen. Myös Saksassa BKT laski useammalla prosentilla. Myös Ranskan BKT laski nopeammin kuin moneen vuoteen. Maan vienti ja investoinnit vähenivät sekä maalle tärkeä autoteollisuus joutui vaikeuksiin. Espanjassa taas taantuma koettiin ensimmäisen kerran 15 vuoteen. Työttömyysaste suureni 13 prosenttiin, mikä oli yksi suurin Euroopassa. Italiassa taantuma ei vaikuttanut niin paljon kuin muissa maissa, koska sen talous ei ole viime vuosina kasvanut, vaikka se on taloudellisesti kolmanneksi suurin maa Euroalueella. Myös Hollannissa, Belgiassa ja Sveitsissä taantuma vaikutti, toisessa maassa enemmän ja toisessa vähemmän. Kuvioista 6 voidaan nähdä bruttokansantuotteen muutosta eri maiden välillä. Suomessa näyttää laskusuhdanteen vaikuttavan enemmän verrattuna USA:han ja Euroalueeseen. (The Independent:n www-sivut 2009; National Statistics:n www-sivut 2011.)

Kuvio 6. Bruttokansantuote eri maissa (Ek:n www-sivut 2011)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusotteen valinta

Tutkimusotteita on kaksi, kvantitatiivinen eli määrällinen ja kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimusongelmasta selviää, kumpaa menetelmää kannattaa käyttää. Molempien menetelmien käyttö voi olla joissain tapauksissa hyvä, jos niillä pystytään täydentämään toisiaan. (Heikkilä 2008, 16.)

Kvantitatiivisella tutkimuksella selvitetään kysymyksiä, jotka liittyvät lukumääriin ja prosentiosuuksiin. Edellytyksenä on, että otos on riittävän edustava ja suuri. Tutkimuksessa aiemmat teoriat ja johtopäätökset aiemmista tutkimuksista ovat keskeisiä piirteitä. Keskeistä on myös tutkittavien henkilöiden tai koehenkilöiden valinta sekä otantasuunnitelmien teko. Siinä määritetään perusjoukko, johon tulokset tulevat pätemään ja tästä otetaan vielä otos. Monesti tutkimuksessa selvitetään riippuvuuksia eri asioiden välillä tai tapahtuneita muutoksia tutkittavassa ilmiössä. Tulokset havainnollistetaan yleensä taulukoilla tai kuvioilla. Kvantitatiivisella tutkimuksella asioiden syitä ei pystytä kunnolla selvittämään, mutta sen avulla yleensä saadaan olemassa oleva tilanne kartoitettua. (Heikkilä 2008, 16; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 131.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimuskohdetta ymmärtämään ja kohteen käyttäytymisen ja päätöksen syitä selittämään. Tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tapaukset on rajattu pieneen määrään, mutta ne analysoidaan mahdollisimman tarkasti. Toiminnan kehittämiseen, vaihtoehtojen etsimiseen sekä sosiaalisten ongelmien tutkimiseen laadullinen tutkimus sopii hyvin. Kokonaisuudessa voidaan ajatella, että tutkimuksen pyrkimyksenä on enemmän löytää tai paljastaa tosiasioita kuin selvittää jo olemassa olevia totuuksia. (Heikkilä 2008, 16; Hirsjärvi ym. 2004, 152.)

Tämä tutkimus suoritettiin kvantitatiivisena tutkimuksena, koska siinä vertaillaan ja analysoidaan kolmen eri alan tunnuslukujen mediaaneja laskusuhdanteen aikana. Tutkimusta voi pitää myös kvantitatiivisena, koska tuloksia kuvataan numeerisen

tiedon pohjalta sekä tiedot havainnollistetaan kuvioilla. Tutkimuksessa on käytetty otosta Satakuntalaisista yrityksistä, joten tuloksia pyritään myös yleistämään.

6.2. Tutkimuksen perusjoukko ja otoksen valinta

Tutkimuksen voi tehdä joko kokonais- tai otantatutkimuksena. Otantatutkimuksessa tutkitaan otos perusjoukosta ja kokonaistutkimuksessa koko perusjoukko. Tutkimuksen kohderyhmää kutsutaan perusjoukoksi. Tutkimuksella halutaan selvittää sen näkemyksiä ja mielipiteitä. Otos edustaa ja kuvaa perusjoukkoa. Otannan tarkoituksena on, että tutkimuksessa ei tarvitse käyttää koko perusjoukkoa vaan edustava otos riittää. Tämän vuoksi voidaan johtopäätöksiä tehdä koko perusjoukosta. Ennen päätelmien yleistämistä on hyvä miettiä edustaako otos sitä perusjoukkoa, johon päätelmiä halutaan yleistää. Tutkimuksen luotettavuuden ja edustavuudessa otannalla on keskeinen merkitys. (Mäntyneva, Heinonen, Wrange 2003, 37–38.)

Tämä työ tehdään otantatutkimuksena, koska koko perusjoukkoa ei ole mahdollista tutkia. Tämän työn perusjoukko on Satakuntalaiset osakeyhtiöt valituilta kolmelta alalta, joilta löytyy tilinpäätöstiedot vuosilta 2006–2010. Perusjoukon kokonaiskoko on 148 yritystä ja otannan koko on 79. Otantamenetelmänä käytetään ositettua otantaa. Siinä jaetaan etukäteen perusjoukko sopiviin otteisiin ja valitaan otokseen tilastoyksiköitä jokaisesta ositteesta. (Heikkilä 2008, 37.)

6.3 Aineiston keruu ja analysointi

Aineiston keräämisessä voidaan hyödyntää erilaisia aineiston keruumenetelmiä. Tutkimusongelman mukaan valitaan sopiva menetelmä. Kohderyhmän tavoitettavuus voi asettaa rajoja aineiston keräämiselle. Myös kustannukset voivat vaikuttaa keruumenetelmään. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tiedot voidaan hankkia rekistereistä, tietokannoista tai tilastoista, jotka muut ovat keränneet. Suomessa tärkein tilastojen tuottaja on Tilastokeskus. Aineistoa voi kerätä myös kirje- tai internetkyselyllä sekä haastattelulla. (Heikkilä 2008, 18; Mäntyneva ym. 2003, 47.)

Opinnäytetyön keruumenetelmä valitaan tutkimusongelman mukaan, joka oli tässä tutkimuksessa vertailla Satakuntalaisten yritysten tunnuslukuja laskusuhdanteen aikana. Aineisto kerätään Asiakastiedon Voitto+ cd:ltä (2/2010). Siitä etsitään valittujen kolmen alan tunnuslukutiedot. Ne syötetään Excel-taulukkoon suuruus järjestyksessä ja haetaan mediaaniluvut sekä ylä- ja alakvartiililuvut. Saatuja mediaanilukuja verrataan edellisiin vuosiin ja ylä- ja alakvartiililuvuilla tuetaan mediaanilukuja. Näistä luvuista tehdään graafiset kuviot, jotka selitetään sanallisesti. Liitteenä on taulukko saaduista mediaani, ylä- ja alakvartiililuvuista. (Liite 1)

6.4. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen on tarkoitus olla luotettava ja sen tarkoitus on pyrkiä välttämään virheitä. Luotettavuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista, koska ei ole olemassa vain yhtä tutkimusperinnettä. Laadullisessa tutkimuksessa painotetaan raportin kokonaisluotettavuuteen, kun taas määrällisessä tutkimuksessa korostetaan mittauksen luotettavuutta. Luotettavuutta kuvataan käsitteillä validiteetti ja reliabiliteetti luonnontieteellisessä ja määrällisessä tutkimuksessa. Näillä muodostetaan tutkimuksen kokonaisluotettavuus. Siihen vaikuttavat myös mm. käsittelyvirheet, mittausvirheet sekä otantavirheet. (Tuomi 2007, 149–150.)

Validiteetti eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmällä pystytään mittaamaan sitä, mitä sillä on tarkoitus mitata. Validiteetti on hyvä, kun teoreettiset ja operationaaliset määritelmä ovat yhtäpitävät. Arvioinnissa kohdistetaan huomio siihen miten hyvin tutkimusmenetelmä ja siinä käytetyt mittarit vastaavat ilmiötä. Puhuttaessa tutkimuksen yleisestä pätevydestä ja luotettavuudesta, voidaan silloin puhua myös, että tutkimus on kokonaisuudessaan validi tai tulokset ovat valideja eli päteviä tai tutkimusaineisto on validi. Tutkimusprosessi tulee kuvata tarkasti, jotta saadaan korkea validi. Valinnat tulee perustella sekä painottaa tulosten tulkintaa ja ymmärtämistä suhteuttamalla ne mahdolliseen teoreettiseen viitekehukseen. Raportointi tulee tehdä tarkasti, jotta tutkimus on uudelleen tehtävissä. (Mäntyneva 2003, 34.)

Mittauksen reliabiliteetin määrittäminen on kyky antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliabiliteetti voi olla sisäinen tai ulkoinen. Sisäisessä reliabiliteetissa mitataan sama

perusjoukko useampaan kertaan ja tulosten ollessa samat mittaus on reliabeeli. Ulkoisessa reliabiliteetissa mittaus voidaan toistaa myös muissa tutkimuksissa ja tilanteissa. Reliabiliteetti ei ole riippuvainen validiudesta, vaikka alhainen reliabiliteetti voi alentaa mittarin validiteettia. Tärkeää on, että tutkimuksen ollessa reliabeeli, mitaustuloksia voidaan toistaa. Se voidaan todentaa monella tavalla. Tutkimus on reliabeeli, jos kaksi arvioijaa saa samanlaisen tuloksen tai tutkittaessa samaa henkilöä eri tutkimuskerroilla saadaan sama tulos. (Heikkilä 2008, 187; Hirsjärvi ym. 2004, 216.)

Tämän tutkimuksen luotettavuutta on parannettu jättämällä pois perusjoukosta yrityksiä, joilla ei ole kaikkia tarvittavia tilikausia tai tilinpäätöksessä on puutteita. Työssä tutkittiin Satakunnan alueen kolmen eri alan rahoituksen ja kannattavuuden keskeisiä tunnuslukuja ja näistä saatiin tulokset, joita voidaan yleistää koko toimialaan Satakunnan yrityksissä. Tutkimusta voidaan pitää validina, koska tutkimusmenetelmällä saatiin tavoitteena olleet vastaukset. Tutkimus on sisäisesti reliabeeli, jos mitataan tasan samaa perusjoukkoa samasta lähteestä samalta ajalta. Muuten tutkimuksen reliabiliteetti on alhainen, koska mittausta ei voida toistaa muissa tutkimuksissa ja tilanteissa tai eri aikana.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1. Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen

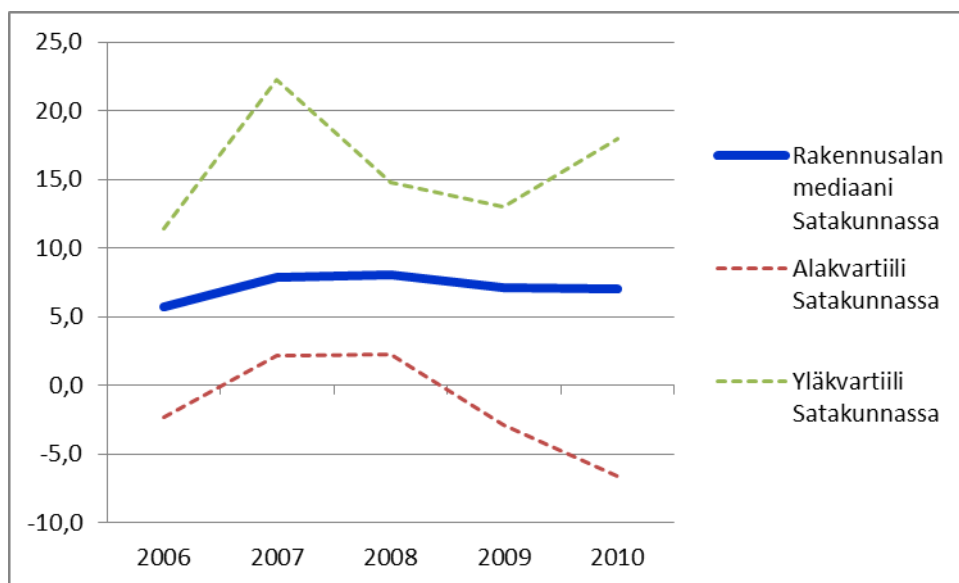
Toimiala- ja tunnuslukuanalyysissä tarkastellaan kolmea kannattavuuden ja kolmea rahoituksen tunnuslukua ennen laskusuhdannetta sekä sen aikana. Kannattavuuden tunnusluvut ovat liikevoittoprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti ja käyttökatteprosentti. Rahoitusta mittaavat quick ratio, current ratio ja omavaraisuusaste. Tutkimustulokset on jaettu toimialoittain. Jokaisessa toimialassa havainnoidaan tunnusluvut viivadiagrammin avulla sekä analysoidaan niitä sanallisesti. Jokaisesta kuviosta löytyy Satakunnan yritysten mediaani sekä ylä- ja alakvartiilit. Poikkeuksena käyttökatteprosentissa vertaillaan lukua koko toimialan mediaaniin, koska luvulla ei ole annettu ohjearvoa. Opinnäytetyössä tutkittiin vuosien 2006–2010 tilinpäätöksiä ja tunnusluku tietoja.

Yleisesti rakennusala talouden hidastuminen alkoi näkyä keväällä 2008. Liikevaihdot kasvoivat, mutta tuotanto alkoi hiipua ja rakennuslupien sekä aloitettujen rakennushankkeiden määrät vähenivät. Loppuvuodesta alkoi myös näkyä liikevaihdon lasku ja rakennusalan näkymät olivat synkät. Vuosi 2009 oli synkkä vuosi rakennusalaalla. Liikevaihdot laskivat ja uudisrakentamisen määrä laski. Vuonna 2010 oli jo näkyvissä piristystä alalla, koska liikevaihdot nousivat positiivisiksi ja asuinrakentaminen nousi jopa 50 prosenttia. Taantumana vuosi 2009 näkyi vielä vuonna 2010 valmistuneiden rakennusten rakennuskuutiomäärässä, koska se oli 16 prosenttia pienempi verrattuna edelliseen vuoteen. Toisaalta vuonna 2010 ennakkotiedon mukaan valmistui uusia asuntoja 15 % enemmän, mikä kertoo rakennusalan lähteneen nousukauteen. (Tilastokeskus, Rakentamisen toimialakatsaus IV/2010, IV/2008 & II/2008.)

Satakunnassa rakennusala piti vielä pintansa kahdella ensimmäisellä neljänneksellä vuonna 2008, vaikka osassa aloja oli jo näkymässä nousukauden hiljentymisen. Viimeisillä vuosineljänneksillä kehitys alkoi laskea. Alkuvuodesta 2009 taantuma näkyi selvästi Satakunnassa, mutta rakennusala toimi vastapainona taantumalle, koska alalla liikevaihdon laskusuunta oli suhteellisen pieni verrattuna esimerkiksi kemianteollisuuteen. Vuoden 2009 lopussa ja 2010 alussa oli Satakunnassa näkyvissä merkkejä

taantumisen loppumisesta. Rakennusalalla kuitenkin alkuvuodesta 2010 liikevaihdot laskivat, mutta olivat silti suhteellisesti yhä korkealla verrattuna vuoden 2007 nousukauteen. Valtakunnallisella tasolla liikevaihto kasvoi, joten alalla oli näkyvissä nousua vuonna 2010. (Satamittari, Mediatiedote 2009 & 2010.)

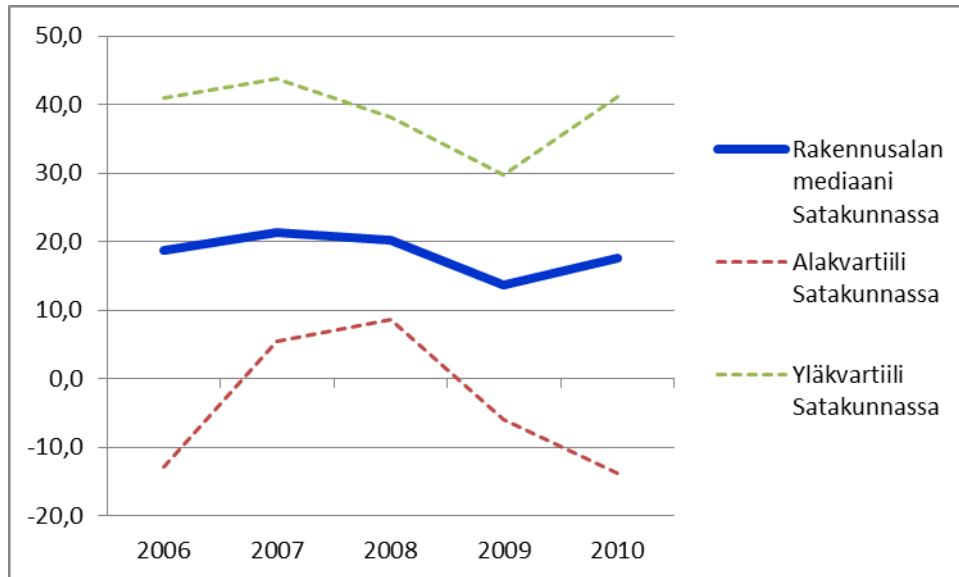
Tarkastelussa on käytetty Voitto+ cd:n toimialaa 41200 Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen. Alasta löytyi yhteensä 55 yritystä Satakunnan maakunta-alueelta ja 24 joilla oli tilinpäätös vuosilta 2006–2010. Pois jääneillä yrityksillä oli selviä puutteita tilinpäätöstiedoissa tai ei ollut kaikkia vaadittavia tilikausia. Yritysten liikevaihto oli noin puolella yrityksistä yli 750 miljoonaa euroa ja toisella puolella alle 250 miljoonaa euroa ja lopuilla siltä väliltä. Henkilöstön lukumäärä keskimäärin on kasvanut vuosina 2006–2010. Vuonna 2006 oli yrityksessä keskimäärin 8,1 henkilöä ja vuonna 2010 12 henkilöä.

Kuvio 7. Liikevoittoprosentti (Voitto+-cd 2010)

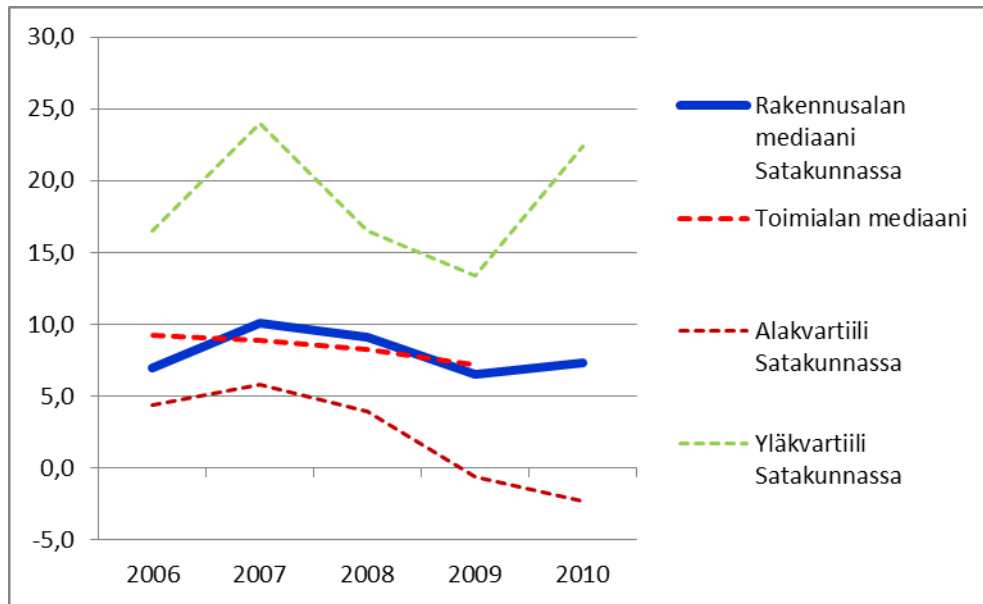
Liikevoittoprosentti on pysynyt melko samalla tasolla koko tarkastelujakson ajan (Kuvio 7). Pientä nousua on ollut vuodesta 2006 vuoteen 2008. Huonoin vuosi on ollut 2006 mediaanilukua tarkastellessa. Verrattaessa vuosia 2006–2008 vuosiin 2009–2010, on viimeisimpinä vuosina mennyt huonommin kuin aikaisemmin ottaen huomioon myös ylä- ja alakvartiilit. Alalla on ollut koko ajan tyydyttävä tulos eli yrityksillä on jäänyt kohtuullisesti tuotosta jäljelle rahoituskuluja varten. Yksi syy laskuun on varmasti se että liikevaihto on enemmistöllä yrityksistä pudonnut vuoden 2008 jälkeen. Henkilölukumäärä keskimäärin on myös yrityksissä kasvanut vuodesta

2008 vuoteen 2010 kahdella, joten kiinteitä kuluja on tullut lisää. Kokonaisuudessaan arvioitaessa tarkastelujaksoa ei mediaanista käy ilmi yleinen taloustilanne. Otettaessa arviossa huomioon myös ala- ja yläkvartiilit huomataan että vuodet 2007–2008 ovat olleet hyviä vuosia ja 2009–2010 huonoja vuosia liikevoittoprosentin suhteen.

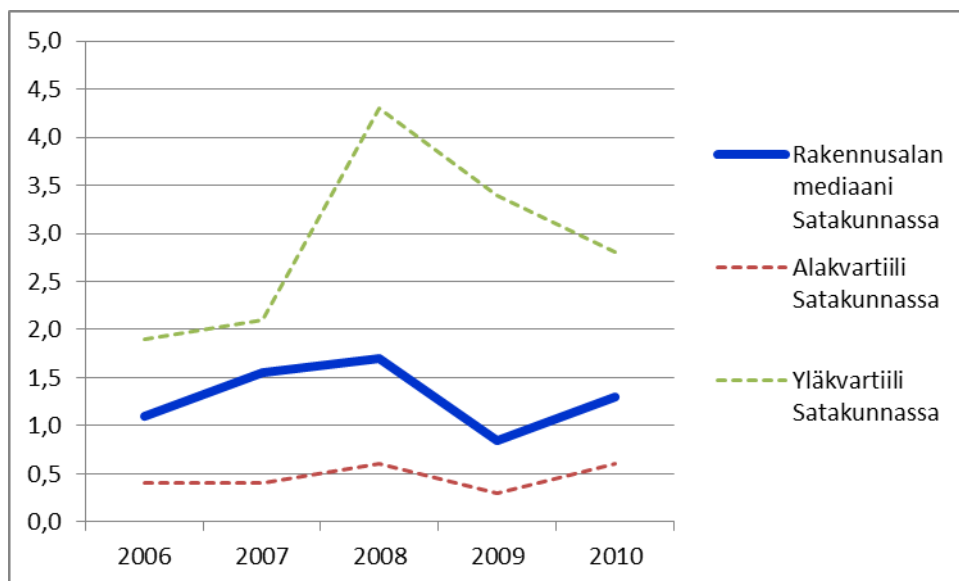
Kuvio 8. Sijoitetun pääoman tuottoprosentti (Voitto+ cd 2010)

Sijoittajan kannalta asuin- ja muiden rakennusten rakentamisala on ollut hyvä myös laskusuhdanteen aikana. Vuosina 2006–2008 tuottoprosentti on ollut hyvä (Kuvio 8). Vuonna 2009 luku laski tyydyttävälle tasolle, mutta vuonna 2010 se taas nousi hyvälle tasolle. Suurin osa tämän alan yrityksiin sijoittaneista ovat saaneet pääomalleen hyvää tai erinomaista tuottoa tarkastelujaksolla. Vain neljäsosalla tuottoprosentti on ollut välttävä tai heikko, joten silloin ei sijoitetulle pääomalle ole tullut tuottoa. Alalla ei ole ollut mitään suuria heilahteluja mediaaniarvoissa eri vuosina.

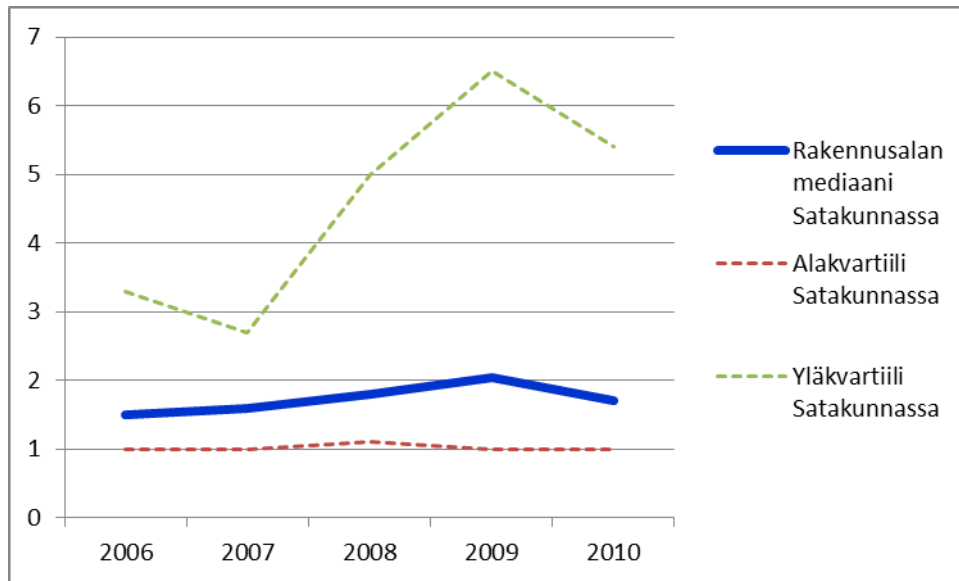
Kuvio 9. Käyttökateprosentti (Voitto+ cd 2010)

Käyttökateprosentin Satakunnan mediaanin vaihtelu on pientä tarkastelujaksolla (Kuvio 9). Vuonna 2006 käyttökate Satakunnassa on ollut muuta maata huonompi. Sen jälkeen tulos on lähtenyt nousemaan ja vuonna 2007 ja 2008 Satakuntalaisilla yrityksillä on parempi käyttökate verrattuna koko maahan. Vuonna 2009 mediaanit laskevat ja Satakunnan mediaani on hivenen pienempi kuin koko maan, mutta melko samalla tasolla. Vuonna 2010 on havaittavissa pientä nousua, joten tilanne vaikuttaa tyydyttävältä Satakunnassa (koko maan vertailulukua vuonna 2010 ei ole saatavissa). Kokonaisuudessaan verrattuna toimialan muihin yrityksiin Satakunnassa on jäänyt rahaa liikevaihdosta vuosina 2007–2008 enemmän kuin yleisesti koko maassa. Vuosi 2009 on ollut laskusuhdanteen aikaa. Satakunnan yrityksissä tämä on käyttökatteessa näkynyt hieman enemmän kuin koko maassa. Vuosina 2007–2008 liikevaihto on ollut yrityksissä suurempi kuin vuosina 2009–2010, mikä selittää käyttökateprosentin putoamista vuonna 2009. Neljäsosalla yrityksistä käyttökate on mennyt miinuksien puolelle, mikä tarkoittaa, että yritykset ovat joutuneet etsimään muita rahoitusvaihtoehtoja maksaakseen pitkävaikutteisia menoja ja veroja ym. kuluja. Kaikkiaan Satakunnan yritykset ovat pystyneet hoitamaan kulut vuosina 2007–2008 paremmin ja vuosina 2006, 2009–2010 kohtuullisesti.

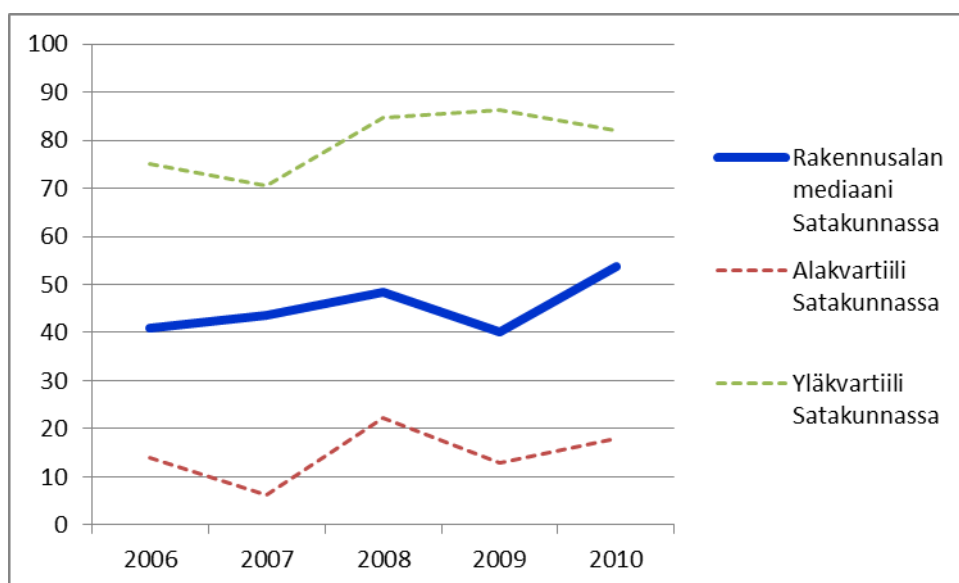
Kuvio 10. Quick ratio (Voitto+ cd 2010)

Quick ratio on ollut vuosina 2006–2008 hyvällä tasolla eli yli yhden. Vuonna 2009 näkyy taloustilanteen laantumisen ja quick ration taso putoaa tyydyttävälle tasolle. Heikon tuloksen saa vain neljäsosa yrityksistä eli suurimmalla osalla on laskusuhdanteen aikana kohtuullinen maksuvalmiussuhde. Vuonna 2010 päästään taas hyvälle tasolle (Kuvio 10). Tarkastelujaksolla Satakunnan yritysten mediaanitaso on ollut hyvä lukuun ottamatta vuotta 2009. Huippuvuosi oli 2008, jolloin suurimmalla yrityksissä quick ration taso on ollut erinomainen. Toki neljäsosalla yrityksistä taso on ollut vuodesta 2008 alkaen yli 3, jota ei pidetä välttämättä hyvänä asiana, koska tällöin yritys on voinut sitoa turhaan rahaa nettokäyttöpääomaan. Pääasiassa Satakuntalaisilla yrityksillä on ollut mahdollisuus nopeasti tai kohtuullisessa ajassa muuttaa omaisuuttaan rahaksi selvittääkseen lyhytaikaisista veloistaan.

Kuvio 11. Current ratio (Voitto+ cd 2010)

Current ratio on ollut tyydyttävällä tasolla tarkastelujaksolla, vain vuonna 2009 on päästy juuri hyvälle tasolle (Kuvio 11). Quick ratioon verrattuna current ratio ei ole ollut yhtä hyvällä tasolla tällä alalla. Tyydyttävän tason selittää todennäköisesti vaihto-omaisuuden määrä eli rakennettuja asuntoja tai muita rakennuksia ei ole saatu myytyä. Tunnusluvun tasossa on myös huomattava, että vuonna 2009 taso on parantunut, vaikka yleinen taloustilanne on ollut huono. Yläkvartiili on ollut vuodesta 2008 alkaen korkea, kuten myös oli quick ratioissa, joten on hyvä tarkistaa, että yrityksessä ei ole sidottu turhaan rahaa nettokäyttöpääomaan.

Kuvio 12. Omavaraisuusaste (%) (Voitto+ cd 2010)

Omavaraisuusaste on ollut hyvä eli yli 35 prosenttia koko tarkastelujaksolla (Kuvio 12). Pientä laskua oli vuodesta 2008 vuoteen 2009, joka todennäköisesti johtuu taantumasta. Muuten alan yritykset ovat vakavaraisia eikä taseen varoista ole liikaa vierasta pääomaa. Yrityksillä on myös tappion sietokykyä. Vuonna 2010 taso on erinomainen, vaikka vasta oltiin toipumassa taantuma-ajasta. Tällä alalla sitä voisi selittää, että asuntokauppa piristyi vuonna 2010, joten myymättömiä asuntoja on saatu myytyä ja ne eivät sido rahaa taseessa. Kokonaisuudessaan voidaan sanoa, että Satakunnassa tilanne on tällä alalla ollut hyvä omavaraisuusasteen perusteella, koska vain neljäsosalla yrityksistä on tarkastelujaksolla ollut välttävä tai heikko taso.

7.2. Lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasennus

LVI-ala on suhdanneherkkä ala, johon myös vaikuttaa myös suuresti rakennusalan suhdannemuutokset. LVI-ala kuuluu talotekniikkaan, joka on kiinteistön ja siihen liittyvien tilojen teknisten palveluiden, järjestelmien ja laitteiden kokonaisuuden yhteisnimitys. Lisäksi tilastokeskus luokittelee LVI-asennuksen erikoistuneeseen rakennustoimintaan, jonka pääluokitus on rakentaminen, joten LVI-asennuksella sekä asuin- ja muiden rakennusten rakentamisella on osaksi samanlaiset suhdannenäkymät. Suurimmat erot löytyvät siitä, että LVI-asennusta tarvitaan myös rakentamisen jälkeiseen kunnossapitoon.

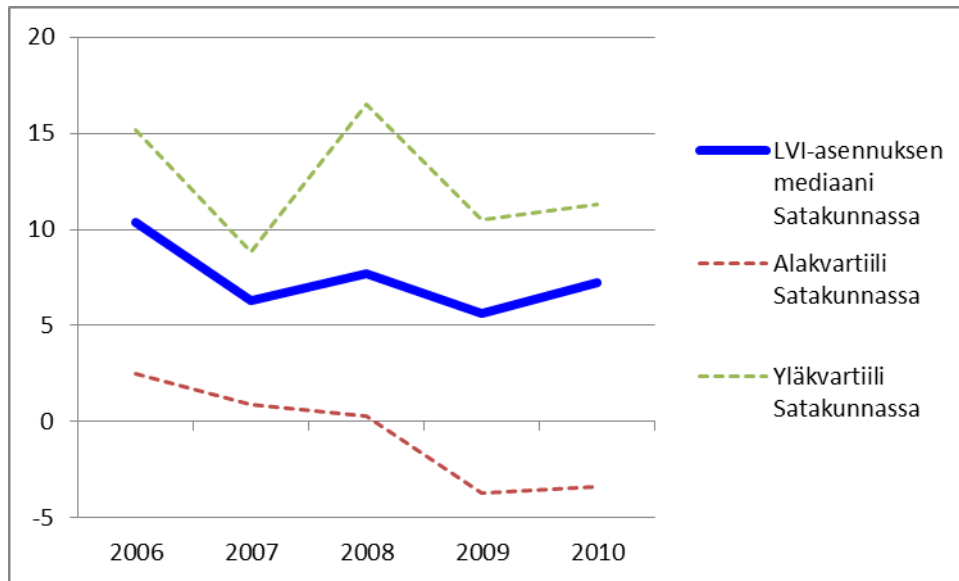
LVI-asennukseen suhdannevaihtelut eivät vaikuta heti vaan viiveellä. Ilmastointiasennukseen talouden heikkeneminen näkyy reilu puoli vuotta jäljessä. Tämä johtuu siitä, että hankkeet tuloutetaan niiden päätyttyä. Esimerkiksi vuonna 2008 käynnistynyt hanke valmistuu vuonna 2009, näkyy vasta vuoden 2009 tuloksessa. Monelle muulle eri toimialalle vuosi 2009 oli taantumavuosi, mutta LVI-asennuksessa töitä tehtiin tasaiseen tahtiin, johtuen siitä, että korjausrakennuspuolella riitti vielä töitä valtion antamien elvytystukien vuoksi. (Hellsten, Heikkonen & Kortelainen 2009; Heikkonen 2009.)

Vuoden 2008 syksy oli saanut LVI-alan yrittäjät epävarmaan olotilaan. Loppuvuodesta 2008 oli vaikea ennustaa mihin ollaan menossa, tiedossa oli vain, että vielä ainakin töitä riittää. Osalle yrityksistä töitä riitti pari vuodeksi, kun taas osassa

jouduttiin lomauttamaan henkilökuntaa. LVI-alalla korjausrakentaminen ei ole yhtä suhdanneherkkää kuin uudisrakentaminen, joten toiminnan keskittämistä oikeisiin alueisiin kannattaa pohtia tarkkaan. Korjausrakentamisella on voitu myös osaksi hallita laskusuhdanteen vaikutuksia. Tällöin ei liikevaihto ole pudonnut välttämättä paljon ja on saatu kustannukset hoidettua. (Hellsten & Häkkinen 2008; Rakennuslehden www-sivut 2008.)

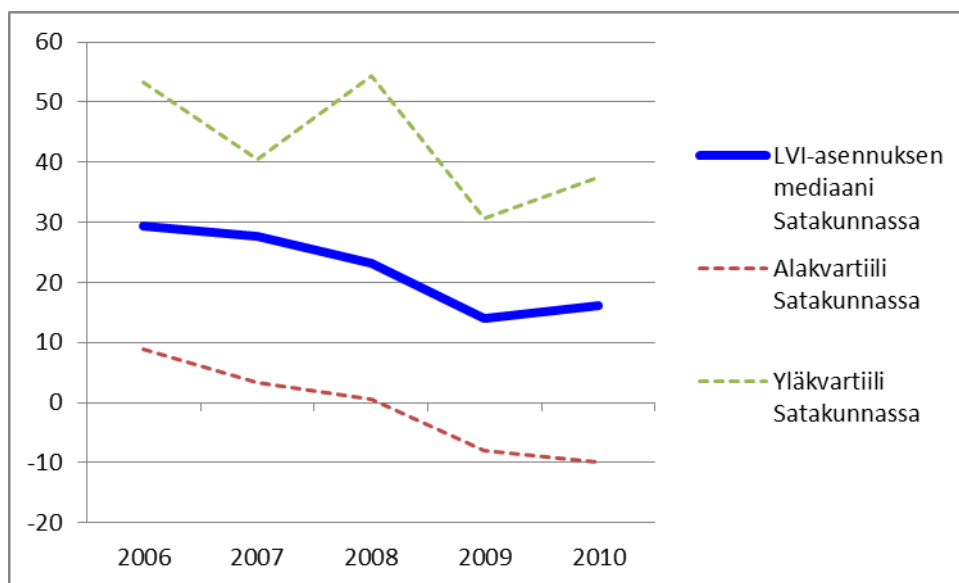
Uudisrakentamisen hiljeneminen vähensi LVI-alan töitä neljänneksellä vuonna 2009. Kasvua on näkyvissä uudisrakentamisessa vuonna 2010, joka myös piristää LVI-alaa. Eli myös rakennuslalla on vaikutuksia LVI-alaan. Myös korjausrakentamisen uskotaan kasvavan elvytysavustusten avulla vielä vuonna 2010. Muutenkin taloustilanteen uskotaan kasvavan tai pysyvät samalla tasolla. Tulevaisuuden uskotaan olevan tyydyttävä tulevien asunto-osakeyhtiöiden putkiremonttien takia, vaikka niille annettavat elvytysavustukset loppuvat. (Rakennuslehden www-sivut 2010.)

Analysointiin käytin Voitto+ cd:n toimialaa 43220 Lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasennus, josta löytyi yhteensä 23 yritystä, jolla oli tilinpäätös vuodelta 2010. Näistä 17 voitiin käyttää tutkimuksessa, koska muutamassa yrityksessä oli selviä puutteita tilinpäätöstiedoissa. Vuoden 2006 tiedoissa on poikkeuksena vain 16 yritystä, koska yhdellä yrityksellä puuttui tiedot kyseiseltä vuodelta, mutta muiden vuosien tiedot löytyivät, joten päätin pitää sen mukana. Tämä ei myöskään heikennä tutkimuksen luotettavuutta, koska näin kokonaisotos ei pienene liikaa. Yritysten liikevaihto oli suurimmalla osalla alle puoli miljoonaa euroa ja noin kolmasosalla se oli yli miljoonan euron. Henkilöstön lukumäärä keskimäärin ei ole heilahdellut paljon vuosina 2006–2010. Vuonna 2006 yrityksessä oli keskimäärin 6 henkilöä ja vuonna 2010 8,8 henkilöä.

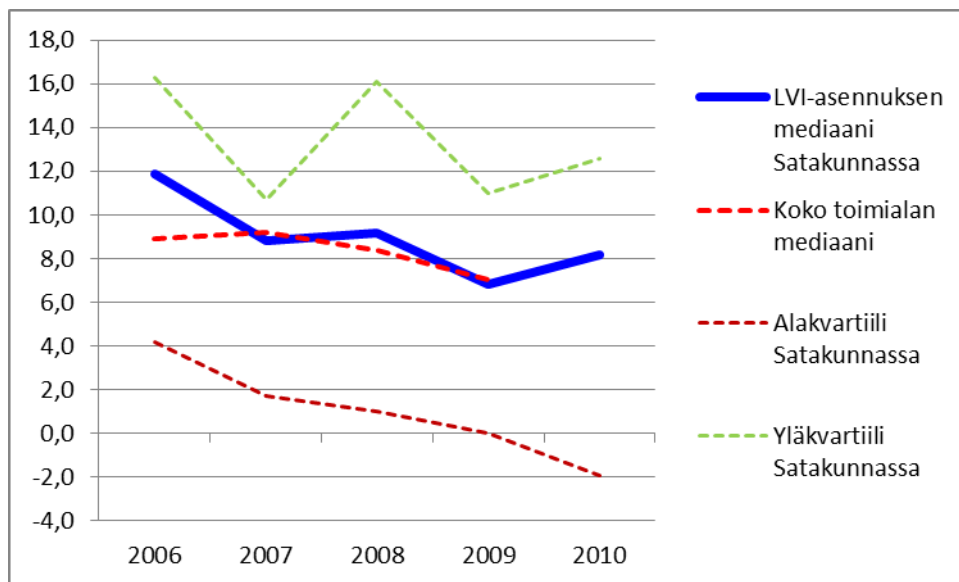
Kuvio 13. Liikevoitto prosentti (Voitto+ cd 2010)

Liikevoitto prosentissa on selkeästi paljon heilahteluita (Kuvio 13). Vuonna 2006 tilanne on ollut vielä hyvän puolella, koska tulos on yli 10 prosenttia. Vuoteen 2007 tuli suurempi lasku ja pudottiin tyydyttävään tulokseen. Vuonna 2008 nousiin hie- man parempaan tulokseen. Vuosi 2009 on tutkimusvuosista huonoin eli menttiin alle 6 prosentin tulokseen. Sieltä on taas lähdetty nousemaan vuonna 2010, mutta ei silti päästy vielä vuoden 2008 tasoon eikä myöskään vuoden 2006 tasoon. Syitä suureen laskuun vuodesta 2006 vuoteen 2007 on haettava liikevaihdosta ja toiminnan kuluis- ta. Vuoden 2009 laskussa näkyy selkeästi yleinen taloustilanne, jolloin liikevaihdot pienenivät ja kulut eivät silti laskeneet.

Kuvio 14. Sijoitetun pääoman tuotto prosentti (Voitto+ cd 2010)

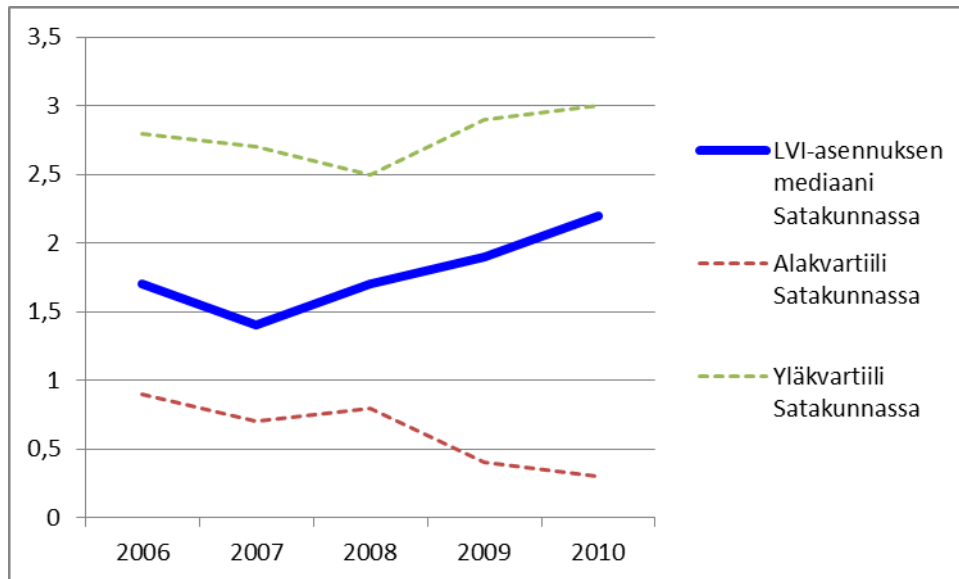
Sijoitetun pääoman tuottoprosentti on tasaisesti tullut alas vuodesta 2006 alkaen vuoteen 2009 asti, jolloin koettiin luvun alin piste (Kuvio 14). Vuosina 2006-2008 sijoittajat ovat saaneet hyvin tuottoa sijoituksilleen. Tulokset ovat olleet hyviä, koska ohjearvona yli 15 prosenttia on hyvä tulos. Vuonna 2009 tulos tippui tyydyttävään tasoon ja vuonna 2010 päästiin taas hyvän puolelle. Suurin notkahdus oli vuodesta 2008 vuoteen 2009 melkein 10 prosentin lasku, mutta silti ei menty missään vaiheessa huonolle tasolle mediaaniarvossa. Ainoastaan neljäsosalla yrityksistä tuottoprosentti on mennyt heikolle tasolle laskusuhdanteen aikana. LVI-alalla heilahtelu on ollut suurempaa verrattuna esimerkiksi rakennusalaan. Kokonaisuutta tarkastellessa ala on kuitenkin menestynyt kohtuullisesti tai hyvin taloustilanteesta huolimatta.

Kuvio 15. Käyttökateprosentti (Voitto+ cd 2010)

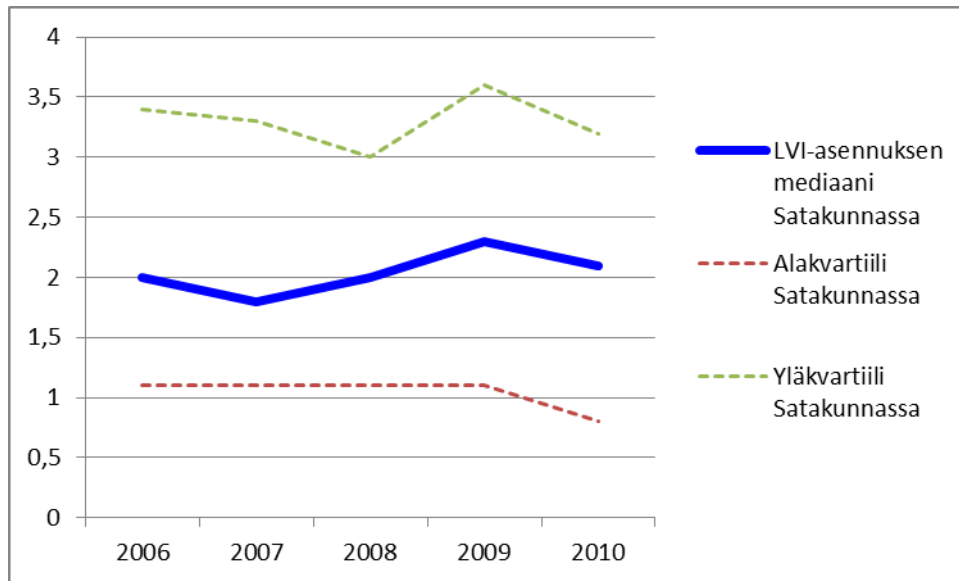
Käyttökateprosentilla ei ole mitään yleisohjearvoa, joten analyysissä on käytetty hyödyksi koko toimialan mediaania. Nousukauden vuosilla eli vuosina 2006–2008 on havaittavissa pientä laskua käyttökateprosentissa (Kuvio 15). Vuonna 2006 se on ollut vielä hyvä verrattuna koko maan mediaaniin. Vuonna 2007 Satakunnassa prosentti oli 8,8 ja koko maassa 9,2, joten keskimääräisesti luku on samalla tasolla muiden yritysten kanssa. Vuonna 2008 luku nousi hieman ja Satakunnan mediaani oli parempi verrattuna Suomen koko toimialan mediaaniin. Vuonna 2008 koettiin suhdanne huippu, joka näkyy tulevissa vuoden 2009 ja 2010 luvuissa. Kokonaisuudessaan verrattuna vuosia 2006–2008 vuosiin 2009–2010, on tässä tunnusluvussa selkeästi näkyvissä suhdannevaihtelut. Syitä laskuun vuodesta 2008 vuoteen 2009 on joko

liikevaihdon pieneneminen tai kulujen lisääntyminen. Kahdella kolmas osalla liikevaihto pieneni vuonna 2009 verrattuna vuoteen 2008. Verrattuna liikevaihdon muutosta vuodesta 2009 vuoteen 2010 oli se laskenut jo suurimmalla osalla yrityksiä. Käyttökateprosentti kuviosta huomaa, että vuosi 2009 on ollut taantuman vuosi. Käyttökateprosentin mediaani on ollut Satakunnassa vähän huonompi verrattuna koko maan mediaaniin.

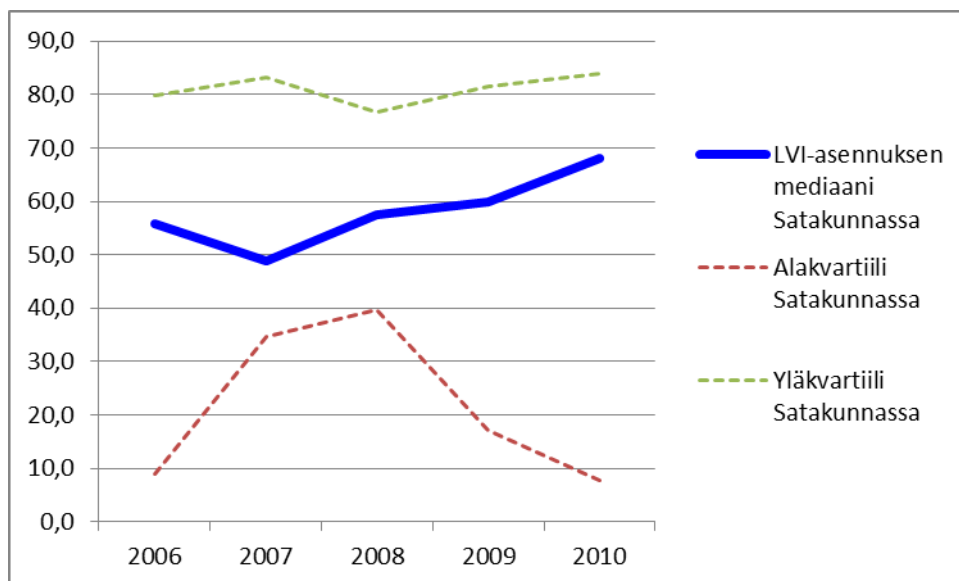
Kuvio 16. Quick ratio (Voitto+ cd 2010)

Satakunnassa Quick ratio on ollut hyvä koko tarkastelujakson aikana (Kuvio 16). Siihen ei näytä yleinen taloudellinen tila vaikuttaneen ja kaikilla yrityksillä on hyvä maksuvalmius. Lukuun ei näytä myöskään vaikuttavan yleinen taloustilanne, koska vuodesta 2007 alkaen luku on vuosi vuodelta vain parantunut. Vain neljäsosalla yrityksistä maksuvalmius on ollut tyydyttävä vuosina 2006–2008 ja heikko vuosina 2009–2010. Käytännössä Satakuntalaiset LVI-asennusalan yritykset ovat pystyneet muuttamaan nopeasti omaisuuttaan rahaksi. Tästä voidaan myös päätellä, että yrityksillä ei ole ollut lyhytaikaista velkaa paljon.

Kuvio 17. Current ratio (Voitto+ cd 2010)

Current ratio ei ole ollut tarkastelujaksolla yhtä hyvä verrattuna Quick ratioon. Vuosina 2006–2008 sen taso on ollut tyydyttävä, toki lähellä hyvää tasoa eli yli 2. Vuonna 2009 taso on noussut hyväksi, mutta notkahtanut sen jälkeen vähän vuonna 2010. Otettaessa huomioon myös ylä- ja alakvartiili luvut huomataan, että vain vuonna 2010 taso on heikko eli käytännössä neljäsosa ei pysty selviytymään lyhyt aikaisista veloistaan. Kuvion 17 avulla pystyy kertomaan, että koko tarkastusajanjaksolla Satakuntalaiset LVI-asennusalan yritykset ovat pystyneet tyydyttävästi tai hyvin selviytymään lyhytaikaisista veloista vaihto-omaisuuden ja rahoitusomaisuuden avulla.

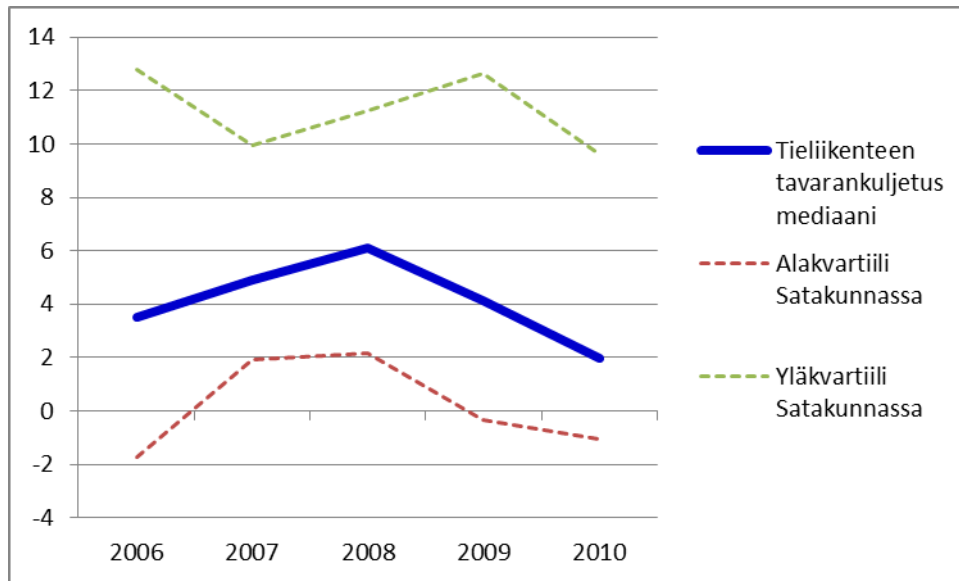
Kuvio 18. Omavaraisuusaste (%) (Voitto+ cd 2010)

Omavaraisuusasteessa on ollut pientä heilahtelua tarkastelujakson alkupuolella, mutta loppupuolella on vuodesta toiseen kasvanut. Kuvion 18 mukaan luku on ollut koajan hyvä, koska ohjearvon mukaan hyvä on yli 35 prosenttia. Tästä voi päätellä, että yrityksillä on tappionsietokykyä ja ne pystyvät selviämään vastuista ja sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Suurin osa yrityksistä on pysynyt myös vakavaraisena laskusuhdanteen aikana, vain neljäs osalla tulos on ollut vuosina 2009–2010 välttävä tai jopa heikko. Näissä yrityksissä lainan määrä taseessa on ollut suurempi kuin oman pääoman. Mielenkiintoista on huomata, että omavaraisuusaste on ollut parempi laskusuhdanteen aikana kuin nousukauden aikana. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että vuosina 2006–2008 on investoitu lainarahalla, koska näkymät ovat olleet hyvät.

7.3. Tieliikenteen tavarankuljetus

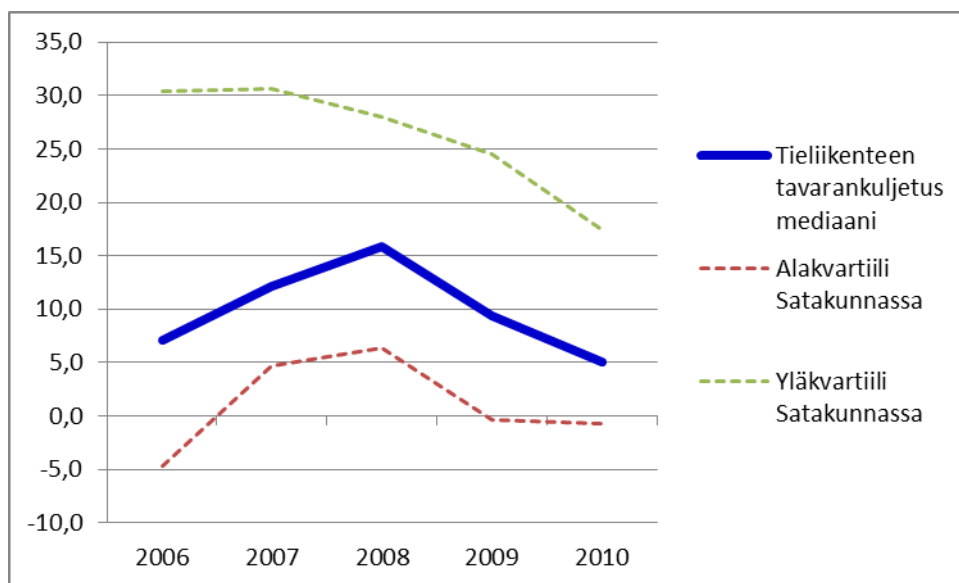
Tarkastelujakson aikana kotimaan tieliikenteessä kuljetettu tavaramäärä on ollut hyvä vuoden 2008 syksyyn saakka. Sen jälkeen tavaramäärä on laskenut aina vuoden 2009 loppuun saakka, jonka jälkeen määrä on lähtenyt kasvuun. Vuosi 2009 oli huonoin vuosi, koska kuljetettu tavaramäärä putosi melkein 20 prosenttia edellisestä vuodesta. Vaikka tavaramäärä on heilahdellut tieliikenteen kuljetuksissa jonkin verran vuosien 2006–2010 välillä, on alalla näkynyt laskusuhdanteen vaikutus vuonna 2009. Kyseisen vuoden alussa tavaraliikenne romahti. Vaikutukset näkyivät niin ulkomaan liikenteessä kuin metsäalan kuljetuksissa. Myös monet yritykset joutuivat lopettamaan toimintansa, minkä olisi voinut myös ennustaa kannattavuuden ja rahoituksen tunnuslukujen tasosta. Liikevaihdot tippuivat vuoden 2009 aikana, joka myös osaltaan heikensi alan tunnuslukuja. Viennin vähyys on yksi syy, joka heikensi alaa, mikä on samalla yksi laskusuhdanteen merkki. (Lehtiniemi 2009.)

Analysoinnissa käytin Voitto+ cd:n toimialaa (49410) tieliikenteen tavarankuljetus, josta löytyi yhteensä 70 yritystä, jolla oli tilinpäätös vuosilta 2006–2010. Näistä 38 voitiin käyttää tutkimuksessa, koska muutamassa yrityksessä oli selviä puutteita tilinpäätöstiedoissa. Yritysten liikevaihto oli reilulla kolmasosalla alle puoli miljoonaa euroa, noin kolmasosalla se oli yli miljoonan euron ja lopuilla oli siltä väliltä. Henkilöstön lukumäärä on heilahdellut jonkin verran vuosina 2006–2010. Vuonna 2006 oli keskimäärin yrityksessä 22 henkilöä ja vuonna 2010 11,6 henkilöä.

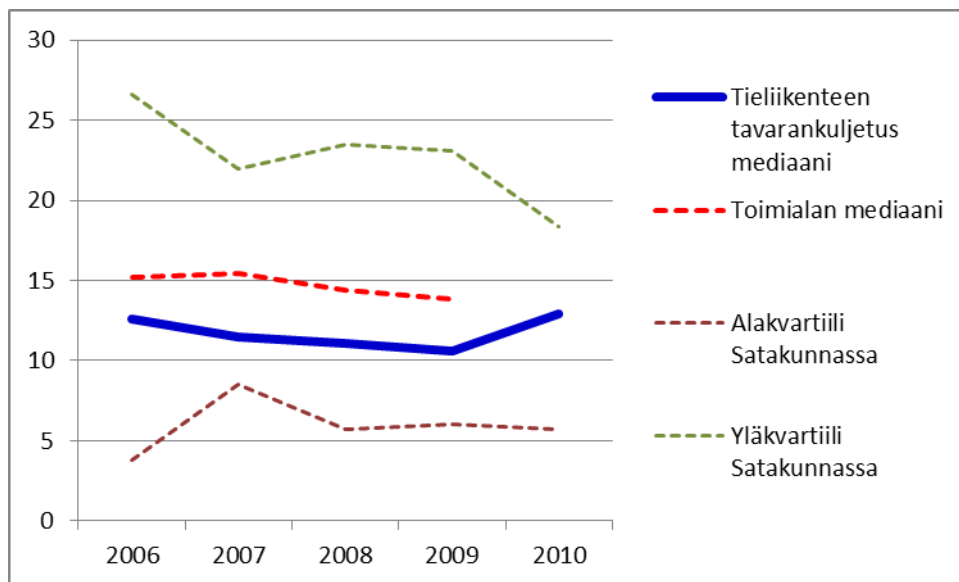
Kuvio 19. Liikevoittoprosentti (Voitto+ cd 2010)

Liikevoittoprosentin taso on ollut koko ajan heikko (Kuvio 19). Vuonna 2008 se saavutti tyydyttävän tason, mutta ei päässyt hyvälle tasolle eli yli 10 prosenttiin. Vuoden 2009 ja 2010 mennessä taso laski taas heikon puolelle eli alle viiteen prosenttiin. Kokonaisuudessaan yrityksillä on jäänyt rahaa rahoituskuluja ja veroja varten tyydyttävästi vuosina 2007 ja 2008 ja heikosti vuosina 2006, 2009 ja 2010. Toisaalta ottaen huomioon alan tilanteen koko Suomessa, niin Satakunnassa tilanne ei näytä yhtä huonolta verrattuna ohjearvoihin. Koko maassa mediaani on ollut tyydyttävällä tasolla vuosina 2006–2008 ja heikko vuotena 2009 (vuoden 2010 tietoa ei ole vielä saatavilla).

Kuvio 20. Sijoitetun pääoman tuottoprosentti (Voitto+ cd 2010)

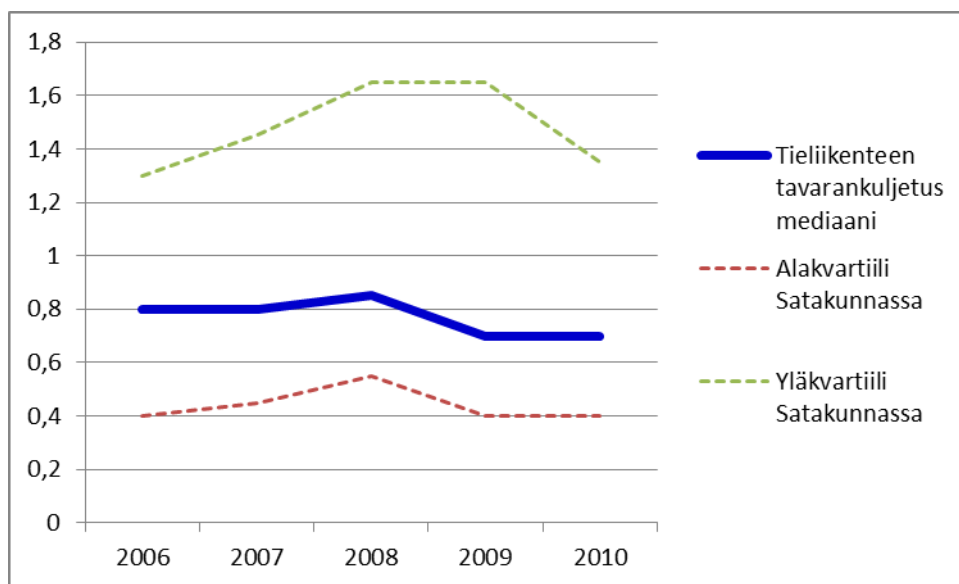
Sijoitetun pääoman tuotto prosentti on heilahdellut vuosien varrella (Kuvio 20). Hyvän tuoton on saanut vuonna 2008 eli ohjearvon mukaan tuotto on yli 15 prosenttia. Talouden laskuaikana eli vuosina 2009 ja 2010 tuottoa on saanut ensin välttävästi ja sitten heikosti. Yleisen korkotason ollessa alhaalla näinä vuosina, voidaan tyydyttävää tuottoa pitää kohtuullisena, koska muualta ei saisi samanlaista tuottoa samassa ajassa. Vuodet 2006–2008 ovat olleet parempia vuosia alan yrityksiin sijoittaville kuin vuodet 2009–2010. Tätä voi myös perustella alakvartiilin avulla, koska vuosina 2006, 2009 ja 2010 neljäsosalla yrityksistä tuotto prosentti on ollut heikko eli negatiivinen ja muina vuosina tuotto on ollut hyvä tai tyydyttävä. Alan tunnusluvusta huomataan, milloin yleisessä talouden tilanteessa on lähdetty laskuun ja ala on myös reagoinut siihen.

Kuvio 21. Käyttökateprosentti (Voitto+ cd 2010)

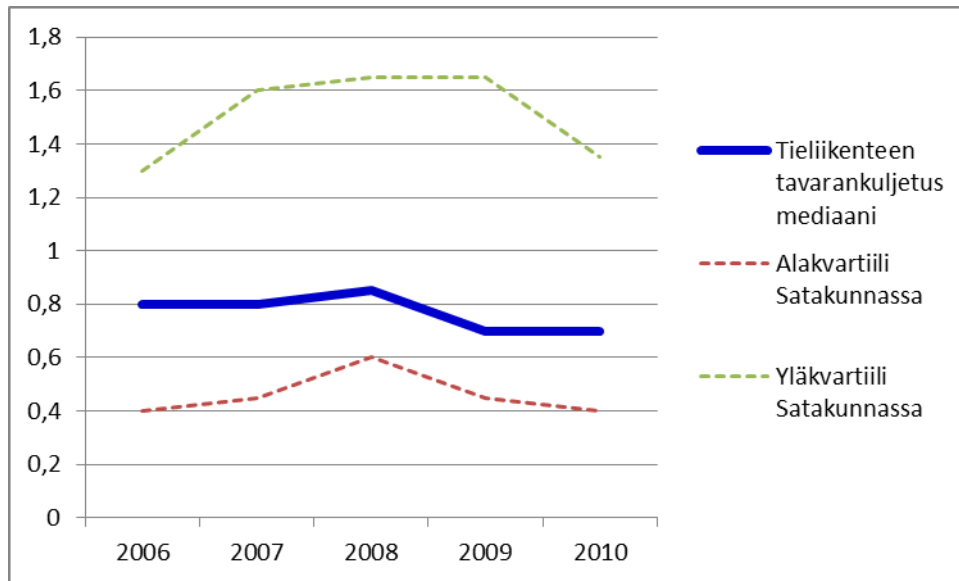
Käyttökateprosentti ei ole heilahdellut paljon tarkastelujaksolla, kuten kuviosta 21 huomataan. Vuonna 2009 on ollut pieni lasku mediaanissa. Paras tulos on saatu vuonna 2010, jolloin vuosinousu on ollut kaksi prosenttia. Satakunnan alueella mediaaniarvot ovat olleet hieman pienempiä kuin koko maan mediaaniarvoihin. Ero on ollut joka vuosi noin kolmen prosentin luokkaa, joten Satakunnan yritysten tuloksia voidaan pitää tyydyttävinä. Alan yritykset ovat pystyneet tyydyttävästi hoitamaan mm. lainojen lyhennykset, rahoituskulut ja verot. Tähän mittariin ei ole yleinen talustilanne paljon vaikuttanut. Yleinen lasku on alkanut vuodesta 2007 ja nousuun on lähdetty vuonna 2010. Vuoden 2009 pientä laskupiikkiä voidaan selittää yleisellä

taloustilanteen muutoksella. Verratessa koko toimialan mediaania Satakunnan mediaaniin on trendi ollut samansuuntainen molemmissa arvoissa.

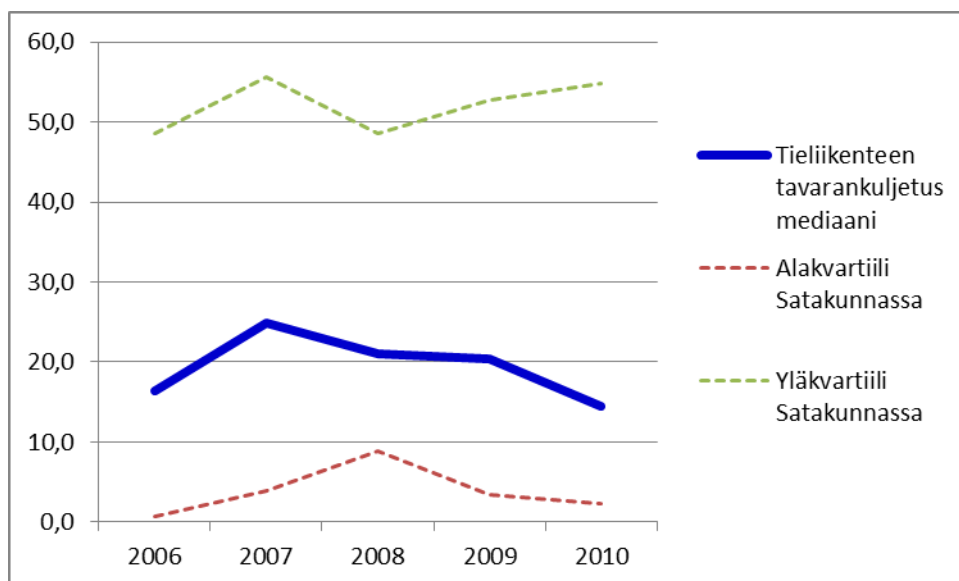
Kuvio 22. Quick ratio (Voitto+ cd 2010)

Quick ration taso on ollut tyydyttävä koko ajan (Kuvio 22). Vuodet 2006–2008 ovat olleet parempia vuosia kuin 2009 ja 2010. Vuoden 2008 jälkeen taso on laskenut, mutta pysynyt silti tyydyttävän puolella. Tavoitteena olisi, että arvo olisi 1, jolloin pystyttäisiin maksamaan kaikki lyhytaikainen velka pois. Alan yritykset ovat paremmin pystyneet muuttamaan omaisuuttaan rahaksi vuosina 2006–2008. Vuosina 2009–2010 taso on laskenut ja yritykset eivät ole tarvittaessa pystyneet kovin nopeasti selviämään lyhytaikaisista ja nopeasti kiertävistä veloistaan. Tarkastelujaksolla Satakuntalaisilla kuljetusalan yrityksillä on ollut tyydyttävä maksuvalmius.

Kuvio 23. Current ratio (Voitto+ cd 2010)

Current ration taso on ollut yleisohjearvon mukaan heikko eli taso alle yksi (Kuvio 23). Mediaaniarvot ovat samat kuin quick ratiassa, joten voidaan päätellä, että alalla ei ole vaihto-omaisuutta jota voisi realisoida selvitäkseen lyhytaikaisista veloista. Tavaraliikenteessä kuljetetaan tavaraa, joten yrityksellä ei ole konkreettista vaihto-omaisuutta. Luvusta pystytään katsomaan miten sen rahoitusasema on kehittynyt yrityksessä. Voidaan huomata, että taso on ollut tasainen ja pientä kasvua on ollut vuonna 2008, jonka jälkeen laskenut ja taso ollut huonompi kuin tarkastelujakson alkupuolella. Ottaen huomioon myös quick ration, on Satakuntalaisten kuljetus alan yritysten maksuvalmius kokonaisuudessaan tyydyttävä.

Kuvio 24. Omavaraisuusaste (%) (Voitto+ cd 2010)

Alan omavaraisuusaste on ollut koko ajan välttävällä tasolla (Kuvio 24). Vuonna 2007 päästiin melkein tyydyttävälle tasolle, mutta sen jälkeen taso on laskenut aina vuoteen 2010 saakka. Tämän perusteella Satakuntalaisilla kuljetusalan yrityksillä on välttävä tappionsietokyky. Yritykset eivät pysty hyvin suoriutumaan pitkällä aikavälillä tehdyistä sitoumuksista ja vastuista. Mediaanin mukaan huippuvuosi oli 2007, jonka jälkeen tultiin laskuvaiheeseen. Siitä voidaan päätellä, että luku reagoi heti vallitseviin suhdannevaihteluihin tai sitten yrityksissä on ollut joitain toimintoja, jotka ovat kasvattaneet tasetta. Mediaanista voidaan sanoa, että vuodet 2007–2009 ovat olleet tarkastelujakson parhaimpia ja vuodet 2006 ja 2010 huonoimpia.

7.4. Johtopäätökset

Seuraavaksi käydään toimialoittain läpi, mitä asioita havaittiin tunnusluvuissa ja tehdään johtopäätöksiä niistä.

Vuoden 2008 alussa Satakunnassa ohitettiin teollisuudessa suhdannehuippu. Palvelualalla ei vielä ollut saavutettu huippua. Vaikka suhdannehuippu ohitettiin vuoden 2008 huhtikuussa, kasvoi toimialojen liikevaihdot vielä loppuvuodesta, koska syyskesä oli ollut suotuinen. Talouden nousukauden hiipuminen Satakunnassa koettiin kuitenkin loppuvuodesta 2008. Liikevaihto ja vienti kääntyivät laskuun teollisuudessa ja palvelualalla kehitys ei ollut enää samanlainen alkuvuoteen verrattuna. Synkentyneiden talousnäkymien myötä usealla toimialalla laskusuhdanteen merkit näkyivät vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä. Taantuma alkoi selvästi näkyä Satakunnassa vuoden 2009 alkupuolella. Metsä- ja teknologiateollisuudessa liikevaihto laski huomattavasti. Vaikka Satakunnassa melkein jokaisen toimialan liikevaihdot laskivat, oli lasku maan keskiarvoon verrattuna lievää. Vuoden 2009 lopussa oli jo merkkejä talouden elpymisestä ja lopullisesti se näytti menevän ohi Satakunnassa vuoden 2010 alkupuolella. Satakunnassa liikevaihdot alkoivat nousta alkuvuodesta 2010 ja viennin arvot kohota. Ainoastaan metallin valmistuksessa ja telakkateollisuudessa ei ollut näkyvissä selviä nousun merkkejä Satakunnassa. Kokonaisuudessaan Satakunnassa näyttää, että talouden piristyminen jatkuu. (Satamittarin www-sivut 2009 & 2010.)

Toimialalla (41200) asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen kannattavuus on ollut vuosina 2006–2010 tyydyttävä. Liikevoittoprosentin perusteella kannattavuutta

on hallittu ja yritykset ovat selvinneet kohtuullisesti rahoituskuluistaan. Tarkasteltaessa sijoitetun pääoman tuotto prosenttia, voidaan jo havaita laskusuhdanne ja taantuma, koska vuonna 2009 hyvästä tasosta on pudottu tyydyttävään tasoon. Ottaen huomioon yleisen korkotason tällä vuodella, voidaan tulosta pitää kuitenkin hyvänä, koska muualta ei olisi saanut yhtä hyvää tuottoa eli noin 14 prosenttia vaan tuotto muualla olisi jäänyt alle 10 prosenttiin. Laskusuhdanteen vaikutus näkyy myös käyttökatteessa. Satakunnan yritysten tilanne on ollut vuosina 2007 ja 2008 parempi kuin koko maan, muina vuosina tilanne on ollut vähän huonompi verrattuna koko maahan. Kokonaisuudessaan kannattavuus on hallittu alan yrityksissä Satakunnassa, koska tunnuslukujen tasot ovat olleet hyviä tai tyydyttäviä.

Rahoituksen tila Satakuntalaisissa rakennusalan yrityksissä on ollut kohtuullisen hyvä. Yritykset ovat pystyneet nopeastikin maksamaan lyhytaikaiset velkansa. Toisaalta ottaen huomioon vaihto-omaisuuden määrän, joka on pitänyt current ration tason hyvänä, ei ole ollut yrityksen kannalta välttämättä hyvä asia. Tällöin yrityksellä on todennäköisesti ollut myymättömiä asuntoja, joka on huonontanut yrityksen kokonaistuottoa. Laskusuhdanteen vaikutus näkyy alan rahoituksen tunnusluvuissa, mutta sitä on pystytty kohtuullisesti myös hallitsemaan, koska vuodesta 2008 vuoteen 2009 ei ole suuria laskuja.

Rakennusten aloittamisen määrä väheni Satakunnan piirissä vuoden 2006 jälkeen. Koska ala reagoi viiveellä muutokseen, eivät rakennusten tunnusluvut reagoineet heti laskuun, varsinkin kun asuntotuotannossa oli sitä ennen monta hyvää vuotta. Kokonaisuudessaan asuntojen tuotanto on laskenut vuodesta 2006 alkaen. Vuonna 2008 kokonaistuotanto nousi Satakunnassa. Yleisesti ottaen alan yritysten liikevaihdot ovat laskeneet vuonna 2008, joten se selittää tunnuslukujen tasojen laskua vuonna 2009. Tällöin on jouduttu hakemaan säästöjä muualta. Toisaalta myös kustannukset ovat kasvaneet esimerkiksi keskituntiansio ja työllisyys ovat kasvaneet vuodesta 2006 alkaen. Yleisesti rakennuskustannukset ovat nousseet vuoden 2006 alhaisista lukemista vuoden 2008 tasoon. Vuonna 2009 oli pientä laskua, jonka jälkeen kustannukset taas nousivat. Tämä on nostanut yritysten kustannusten määrää, joka taas vaikuttaa yritysten kannattavuuteen ja rahoitukseen. Vuoden 2008 lopun talouden heikkeneminen vaikutti vuoden 2009 rakentamisen kokonaismäärään laskevasti ja työllisyys heikkeni. Yritysten rahansaanti vaikeutui ja kuluttajien luottamus heikkeni. Tä-

mä vaikutti yritysten kannattavuuteen, siten että asuntoja ei saatu myytyä ja uusien rakentamista ei voitu aloittaa. Myöskään henkilöstön vähentämiseltä ei välttytty. Tilanne piti saada haltuun, joten kustannuksia oli pakko leikata. Asuntomarkkinat alkoivat piristyä vuonna 2010, joten kannattavuus- ja rahoitustilanteet yrityksissä parantivat. (Rakennusteollisuuden www-sivut 2008; Uusi Suomen www-sivut 2008.)

Tilannetta olisi voitu hallita paremmin ennakoimalla. Koska asuntomarkkinat olivat olleet hyvät ennen vuoden 2008 loppupuolta, ei välttämättä osattu odottaa suhdanteiden laskua, vaan nähtiin tulevaisuus positiivisena. Yleistä talouden tilaa olisi kannattanut pitää silmällä ja harkita uudelleen joidenkin rakennustöiden aloittamista vuonna 2008, koska jo silloin oli näkyvissä suhdanteen heikkenemistä. Esimerkiksi kerrostalon rakentamiseen menee vuosi, joten olisi pitänyt enemmän miettiä, mitä rakennuksia rakennetaan ja voiko jonkun aloittamista lykätä. Myös henkilökunnan määrän lisäämistä olisi ollut hyvä miettiä samasta syystä.

Toimialalla (43220) lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasennuksen liikevaihto pieneni tutkimuksessa olleilla yrityksillä noin puolella vuoden 2008 jälkeen ja muilla kulut nousivat. Henkilölukumäärä kasvoi hiukan vuodesta 2006 vuoteen 2008, joten henkilöstökulut ovat nousseet osalla yrityksistä. Tämän jälkeen henkilöstön keskimäärä väheni. Ala reagoi suhdanteisiin osaksi jälkikäteen eli töitä on riittänyt osalle yrityksistä laskusuhdanteen ajaksi, mutta toisaalta hyvänä talousaikana töitä ei välttämättä ole ollut riittävästi.

Kannattavuus on heilahdellut alalla tarkastelujaksolla. Liikevoitto- sekä käyttökateprosentti ovat heilahdelleet eniten, mutta silti tasaisesti laskeneet. Tasot ovat olleet lähtötilanteessa hyvät, mutta pudonneet tyydyttävälle tasolle. Käyttökatteessa Satakunnan taso on ollut koko Suomeen verrattuna samoissa tasoissa. Katsottaessa kannattavuutta sijoitetun pääoman tuottoprosentin näkökulmasta, voidaan todeta, että se on ollut hyvä. Laskusuhdanne näkyy tunnusluvussa, koska vuonna 2009 tuotto on ollut tyydyttävällä tasolla ja vaikutus on jatkunut myös vuoteen 2010. Satakunnan yritykset ovat saaneet hallittua kohtuullisesti kannattavuuttaan laskusuhdanteen aikana.

LVI-asennus alan yritysten rahoitus Satakunnassa on ollut tarkastelujaksolla hyvä. Tarkasteltaessa quick ratiota ja current ratiota voidaan todeta, että yrityksillä olisi ollut mahdollisuus selvittää lyhytaikaisista veloistaan nopeasti, jos sitä olisi vaadittu. Alalla myös omavaraisuusaste on kasvanut vuodesta 2007 alkaen, joten yritykset ovat olleet vakavaraisia ja niillä on ollut tappionsietokykyä. Myöskään vierasta pääomaa ei ole suhteessa omaan pääomaan liikaa. Rahoituksen tunnusluvuissa ei näy laskusuhdanteen vaikutusta. Alan yrityksillä on ollut keskimäärin hyvä maksuvalmius sekä vakavaraisuus myös laskusuhdanteen aikana.

Alalla on hallittu laskusuhdannetta esimerkiksi vähentämällä henkilökuntaa, kun liikevaihto on pienentynyt. Osa yrityksistä olisi voinut myös hallita tilannetta laajentamalla toimintaansa. Tällöin yritys ei keskittyisi vain tiettyyn osaan toimintaa vaan pystyisi tarjoamaan monipuolista osaamista. Hallittavuutta pystyttäisiin parantamaan seuraamalla aloja, jotka vaikuttavat LVI-alan toimintaan, esimerkiksi rakennusala. Tällöin pystyttäisiin ennakoimaan, minkälaisia työtehtäviä otetaan vastaan ja mihin toimialan kannattaa keskittyä.

Toimialalla (49410) tieliikenteen tavarankuljetusalan kannattavuus on tarkastelujaksolla ollut keskimääräisesti tyydyttävällä tasolla. Liikevoittoprosentti on ollut alhainen koko ajan. Yritykset eivät välttämättä ole selvinneet rahoituskuluistaan tai veroista. Lukua verratessani koko maan mediaaniin, niin taso Satakunnassa on ollut vain vähän heikompi muuhun maahan verrattuna. Koko maan taso on ollut tyydyttävä. Muutkaan kannattavuuden tunnusluvut eivät ole olleet hyviä. Sijoitettu pääoma on ollut parempi kuin liikevoittoprosentti. Prosentti on heilahdellut paljon, mutta keskimääräisesti ollut tyydyttävällä tasolla. Vuonna 2008 tuotto on ollut hyvää, mutta laskenut sen jälkeen. Käyttökate on ollut tarkastelujaksolla 10–15 prosentin välillä. Verrattuna koko maan tilanteeseen on Satakunnan mediaani ollut hiukan heikompi. Taso on ollut tyydyttävä ja yritykset ovat pystyneet hoitamaan rahoituskulunsa ja veronsa. Kannattavuuden tunnuslukuihin on vaikuttanut laskusuhdanne, koska vuoden 2008 jälkeen luvut ovat heikentyneet.

Rahoituksen tila on ollut tyydyttävä tai välttävä. Quick ratiota ja current ratiota tutkiessa huomasi, että luvut ovat kummassakin samat. Quick ratiota tarkastellessa alan yritysten rahoitustilanne on tyydyttävä ja lyhytaikaiset velat pystytään kohtuullisen

nopeasti maksamaan pois. Katsoessa asiaa current ration näkökulmasta on tilanne huonompi. Tässä kohtaa on huomattava, että alalla ei ole vaihto-omaisuutta jolla voitaisiin parantaa maksuvalmiutta, joten se ei ole kovinkaan hyvä mittari tällä alalla. Omavaraisuusaste on ollut välttävällä tasolla. Rahoituksen tunnusluvuissa huomaa laskusuhdanteen vaikutuksen, koska vuosien 2009 ja 2010 luvut ovat pienemmät kuin vuosien 2006–2008. Alan maksuvalmiutta voidaan pitää kohtuullisena.

Yritysten laskusuhdanteen hallinta on ollut kuljetusalalla heikkoa, vaikka osa tunnusluvuista on ollut tyydyttävällä tasolla. Ala on herkkä suhdanteille ja siihen vaikuttaa muiden alojen tilanne. Joihinkin kustannuksiin eivät alan yritykset pysty vaikuttamaan, kuten polttoaineen hintaan, joten säästöjä on etsittävä muualta. Henkilöstön vähentäminen on ollut yksi keino, koska tarkastelujaksolla henkilöstömäärä keskimäärin on laskenut puolella. Yritysten olisi hyvä myös enemmän tarkkailla aloja, jotka vaikuttavat heihin ja tehdä toimenpiteitä sen mukaan. Yritykset voisivat tehdä pidempiä sopimuksia asiakkaidensa kanssa, ja näin pystyttäisiin takaamaan tuottoja pidemmäksi aikaa. Ennakointi olisi hyvä asia, mutta aina ei pystytä huomaamaan kaikkia laskusuhdanteen merkkejä.

Vertaillen kaikkia aloja toisiinsa voidaan todeta, että asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen sekä lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasennusalojen yritykset ovat olleet kannattavampia tarkastelujaksolla ja niihin laskusuhdanne on vaikuttanut vähemmän kuin tieliikenteen tavarankuljetusalaan. Ainoastaan käyttökateprosenttia katsellessa tieliikenteen tavarankuljetus on saanut paremmat arvot. Tämä saattaa myös johtua siitä, että rakennus- ja LVI-ala reagoivat samalla tavalla suhdannemuutoksiin ja alat vaikuttavat toisiinsa, kun taas kuljetusala on herkkä muille tekijöille esimerkiksi yleisille säännöksille ja kustannuksille.

Rahoituksen tunnuslukuja verratessa toisiinsa LVI-alalla on ollut parhain maksuvalmius tarkastelujaksolla. Yritykset ovat myös saaneet hallittua rahoitusta hyvin, koska tunnusluvuissa ei oikeastaan näy laskusuhdanteen vaikutus. Verrattuna toisiin aloihin, niiden tunnusluvuissa on laskua vuoden 2008 jälkeen, joten laskusuhdanteen vaikutus on näkyvissä. Rakennusalalla maksuvalmius on ollut parempi kuin kuljetusalalla, vaikka asuntoja on jäänyt myymättä. Kuljetusalalla maksuvalmius ei ole hyvä, mikä on selittänyt myös monen yrityksen lopettamisen.

8 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli vertailla ja analysoida kolmen eri Satakunnan maakunnan alueen toimialan yritysten tilinpäätöstunnuslukuja vuosina 2006–2010. Tarkoituksena oli selvittää näkykö luvuissa laskusuhdanteen vaikutus ja onko sitä pystytty hallitsemaan. Tutkimuksessa arvioitiin kannattavuuden ja rahoituksen keskeisimpiä tunnuslukuja. Tilinpäätöstiedot otettiin Suomen Asiakastiedon julkaisemalta Voitto+ cd:ltä (2/2010).

Opinnäytetyön teoriaosassa käsiteltiin tilinpäätöksen tulkintaa, yritystoiminnan tärkeimpiä taloudellisia toimintoja sekä taloudellisen tilanteen muutoksia. Ensimmäiseksi käsiteltiin erilaisia analyysimuotoja. Käytiin läpi tilinpäätös-, tunnusluku- ja toimiala-analyysit. Mietittiin myös minkälaisia riskejä niissä on. Sen jälkeen käsiteltiin yrityksen kannattavuutta ja rahoitusta yleisesti. Luvussa tutustuttiin myös kannattavuuden ja rahoituksen keskeisiin tunnuslukuihin. Viimeisenä teoriaosassa käsiteltiin suhdannevaihteluja, laskusuhdannetta sekä sen historiaa Suomessa ja Euroopassa.

Empiirisessä osassa analysoitiin viivadiagrammien avulla kolmea keskeistä kannattavuuden tunnuslukua ja kolmea keskeistä rahoituksen tunnuslukua. Tunnuslukuanalysointia tehtiin Satakunnan alueen yrityksistä, joiden yhtiömuoto oli osakeyhtiö. Tilinpäätöstiedot saatiin Voitto+ cd:ltä. Excelin avulla haettiin jokaisesta tunnusluvusta mediaaniluvut sekä ylä- ja alakvartiililuvut. Käyttökateprosentin vertailussa oli käytettävissä myös koko maan mediaanilukuja, jotka saatiin suoraan Voitto+ cd:ltä.

Yhteenvetona asuin- ja muiden rakennusten rakentamisalalta (41200) voidaan sanoa, että vuodet 2006–2008 ovat olleet paremmat kuin vuodet 2009–2010 kannattavuuden sekä rahoituksen kannalta. Yritysten kannattavuuden ja rahoituksen luvuissa on laskua vuoden 2008 jälkeen, joten laskusuhdanne on vaikuttanut niihin. Muuten tunnusluvuissa ei ole ollut paljon muutoksia eri vuosina. Isoimmat vaihtelut ovat olleet quick ratiossa ja omavaraisuusasteessa. Luvut ovat koko tarkastelujaksolla olleet vähintään tyydyttävällä tai hyvällä tasolla. Yritykset ovat hallinneet talouttaan myös

laskusuhdanteen aikana erilaisilla toimenpiteillä, joten alan yritykset ovat olleet kannattavia ja niillä on ollut tyydyttävä maksuvalmius.

Yhteenvetona lämpö-, vesijohto- ja ilmastointiasennus (43220) alalta voidaan sanoa, että kannattavuus ja maksuvalmius ovat olleet kohtuullisen hyviä koko tarkastelujakson. Kannattavuus on ollut parempi yrityksillä vuosina 2006–2008 kuin 2009–2010. Toisaalta maksuvalmius on parantunut vuosina 2009–2010 verrattuna aikaisempiin vuosiin. Kannattavuuden luvuissa näkyy laskusuhdanteen vaikutus, mutta yritykset ovat hallinneet tilannetta, koska luvut eivät ole heikentyneet. Satakunnan yrityksissä rahoitus on ollut vuosina 2006–2008 keskimäärin hyvällä tasolla, josta se on vielä parantunut vuosina 2009–2010. Tästä voidaan päätellä, että yrityksillä on ollut vähän sekä lyhytaikaista että pitkäaikaista lainaa. Alan yrityksiä voidaan pitää kannattavina, niillä on hyvä maksuvalmius ja ne ovat pystyneet hallitsemaan kohtuullisesti laskusuhdanteen vaikutuksia.

Yhteenvetona tieliikenteen tavarankuljetus (49410) alalta voidaan sanoa, että laskusuhdanne on vaikuttanut siihen eniten. Öljyn hinnan nousu on vaikuttanut polttoainekustannuksiin, mikä on heikentänyt alan tuottavuutta. Alan kannattavuus on ollut heikolla tai tyydyttävällä tasolla, ainoastaan vuonna 2008 on ollut nousua tunnusluvuissa. Alan maksuvalmius on ollut vain tyydyttävällä tasolla. Rahoituksessa vuodet 2006–2008 ovat olleet paremmat kuin vuodet 2009–2010. Yrityksillä on selvästi ollut lainoja ja maksuvelvoitteista ei ole välttämättä aina selvitty. Alaa ei ole voitu pitää tarkastelujaksolla kovinkaan kannattavana tai maksuvalmiudeltaan hyvänä.

Opinnäytetyössä saavutettiin laaditut tavoitteet ja tuloksia voidaan yleistää Satakunnan alueen toimialoihin. Tutkimus antaa myös yleiskuvaa Satakunnan alueen kolmen toimialan tilasta. Jatkotutkimuksena voitaisiin tutkia, mitkä ovat olleet yrityksiensä kannalta todelliset vaikutukset sekä olennaiset hallintakeinot laskusuhdanteen aikana. Tällaisen tutkimuksen voisi tehdä haastattelemalla eri alan yrityksiä. Toisena vaihtoehtona olisi tutkia samoja lukuja muutaman vuoden kuluttua ja nähdä paremmin, miten laskusuhdanne on vaikuttanut lisää vuonna 2010 sekä siitä eteenpäin.

LÄHTEET

About. 2011. Use Profitability Ratios in Financial Ratio Analysis. Viitattu 9.5.2011.
http://bizfinance.about.com/od/financialratios/a/Profitability_Ratios.htm

Asiakastieto. 2011. Tunnusluvut. Viitattu 20.1.2011.
<http://www.asiakastieto.fi/voitto/ohje/tunnusluvut.htm>

Balance Consulting. 2011. Kannattavuus. Viitattu 11.4.2011.
<http://www.balanceconsulting.fi/palvelu/html/ohjeII.shtml>

Ek. 2011. Bruttokansantuote. Viitattu 7.3.2011.
http://www.ek.fi/www/fi/talous/tietoa_Suomen_taloudesta/kuvat/tal2.pdf

Ek. 2011. Bruttokansantuote eri maissa. Viitattu 26.5.2011.
http://www.ek.fi/www/fi/talous/tietoa_Suomen_taloudesta/kuvat/tal1.pdf

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki. Edita Prima Oy.

Heikkonen, H. 2009. Raju pudotus uhkaa talotekniikkaurakointia. Viitattu 7.4.2011.
<http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/lehtiarkisto/17848.html>

Heikkonen, H., Hellsten, J. & Kortelainen, M. 2009. Talotekniikan tunnelmat ovat hyvin ristiriitaiset. Viitattu 7.4.2011.
<http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/lehtiarkisto/19550.html>

Hellsten, J. & Häkkinen, A. 2008. Talotekniikkaurakoinnin kummisedät. Viitattu 6.4.2011. <http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/lehtiarkisto/15071.html>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Ikäheimo, S., Lounasmeri, S. & Walden, R. 2005. Yrityksen laskentatoimi. Juva. WSOY.

Investopedia. 2011. Current ratio. Viitattu 9.5.2011.
<http://www.investopedia.com/terms/c/currentratio.asp>

Kallunki, J. ja Kytönen, E. 2007. Uusi tilinpäätösanalyysi 6. painos. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kallunki, J., Kytönen, E. & Martikainen, T. 1998. Uusi tilinpäätösanalyysi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kannisto, K., Linnosmaa, I & Miettinen, A. 2010. Toimiva talous – Kuluttaja, yritys ja kansantalous. Helsinki. WSOYpro Oy.

Kinnunen, J., Leppiniemi, J., Martikainen, T. & Virtanen, K. 2000. Yrityksen taloushallinnon perusteet. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

- Knüpfer, S. & Puttonen, V. 2004. Moderni rahoitus. Vantaa. WSOY.
- Koskela, M. & Rousu, A. 2004. Kansantalous tutuksi. Helsinki. WSOY
- Laitinen, E. 1989. Yrityksen talouden mittarit. Espoo. Weilin+Göös.
- Lehtiniemi, K. 2009. Rekkaliikenne romahti alkuvuonna. Viitattu 2.5.2011.
<http://www.mtv3.fi/uutiset/talous.shtml/2009/04/861346/rekkaliikenne-romahti-alkuvuonna>
- Lehtonen, R. 1999. Taloustiedolla tulosta. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Leppiniemi, J & Kykkänen, T. 2009. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki. WSOYpro Oy.
- Leppiniemi, J & Leppiniemi, R. 2006. Tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki. WSOY.
- Lilius, A. 2008. Antaa taantumän tulla. Talouselämä 35, 19.
- Lindholm, T., Arola, P., Jalonen, K. & Kauppinen, S. 2007. Kansalainen ja talous. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Mäntyneva, M., Heinonen, J. & Wränge, K. 2003. Markkinointitutkimus. Helsinki. WSOY.
- National Statistics. 2011. GDP and the Labour Market. Viitattu 20.4.2011.
<http://www.statistics.gov.uk/cci/nugget.asp?id=2294>
- Niskanen, J. ja Niskanen, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Niskanen, J. ja Niskanen, M. 2007. Yritysrahoitus. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Pekkarinen, J. ja Sutela, P. 2000. Kansantaloustiede. Juva. WSOY.
- PWC. 2011. Vaikeina aikoina on tehtävä vaikeita kysymyksiä. Viitattu 23.2.2011.
<http://www.pwc.com/fi/fi/yritysten-tervehdyttamispalvelut/10-perusohjetta/index.jhtml>
- Rakennuslehti. 2008. Talotekniikkayrittäjien näkymät kaksitahoiset. Viitattu 6.4.2011. <http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/talotekniikka/15009.html>
- Rakennuslehti. 2010. Talotekniikan suhdannetilanteessa ei suuria muutoksia. Viitattu 7.4.2011. <http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/talous/23007.html>
- Rakennusteollisuus. 2008. Satakunnan piirin tilastoja.pdf. Viitattu 2.5.2011.
<http://www.rakennusteollisuus.fi/RT/Tilastot+ja+julkaisut/Alueellisia+tilastoja+talon+rakennusalalta/Lounais-Suomi+ja+Satakunta/>
- Rekola-Nieminen, L. ja Salmi, I. 2004. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. Helsinki. Edita Prima Oy.

Salmi, I. 2004. Mitä tilinpäätös kertoo? Helsinki. Edita Prima Oy.

Satamittari. 2009. Mediatiedote 3.6.2009. Viitattu 4.4.2011.
<http://www.satamittari.fi/sivu.asp?taso=1&id=3>

Satamittari. 2010. Satakunnan talous vahvalla kasvu-uralla. Viitattu 4.4.2011.
<http://www.satamittari.fi/sivu.asp?taso=1&id=3>

Smallbusinessnotes. 2011. Surviving in an Economic Downturn. Viitattu 7.3.2011.
<http://www.smallbusinessnotes.com/managing-your-business/surviving-in-an-economic-downturn.html>

Suomen Asiakastieto Oy. (2/2010). Voitto+ cd.

The Independent. 2009. Europe's recession worsens. Viitattu 20.4.2011.
<http://www.independent.co.uk/news/business/news/europes-recession-worsens-1609258.html>

Tikkanen, E. & Vartia, P. 2010. Taloudellista pääomaa – Johdatus kansantalouteen. Helsinki. Taloustieto Oy.

Tilastokeskus. 2008. Rakentamisen toimialakatsaus II/2008. Viitattu 6.4.2011.
http://www.stat.fi/artikkelit/2008/art_2008-09-26_002.html

Tilastokeskus. 2009. Rakentamisen toimialakatsaus IV/2008. Viitattu 6.4.2010.
http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-27_002.html

Tilastokeskus. 2011. Rakentamisen toimialakatsaus IV/2010. Viitattu 6.4.2011.
http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-03-22_002.html?s=0

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue – Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Uusi Suomi. 2008. Synkkä ennuste: Työttömyys uhkaa rakennusalaa. Viitattu 2.5.2011. <http://www.uusisuomi.fi/raha/38546-synkka-ennuste-tyottomuus-uhkaa-rakennusalaa>

Vebsar. 2011. Economic Fluctuation. Viitattu 9.5.2011.
http://www.vebsar.com/economic_fluctuations.html

Wikipedia. 2011. IT-kupla. Viitattu 7.3.2011. <http://fi.wikipedia.org/wiki/IT-kupla>

Ylisipola, H. 2006. Suomen uhkaa harvinainen ilmiö: talouden ylikuumeneminen. Kaleva. Viitattu 14.2.2011. <http://www.kaleva.fi/uutiset/suomen-uhkaa-harvinainen-ilmio-talouden-ylikuumeneminen/575551>

Taulukko Satakunnan toimialan mediaaneista

Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen (41200)

Laskelmassa ollut 24 yritystä mukana

Liikevoitto- %

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	5,8	7,9	8,1	7,1	7,1
Alakvartiili	-2,3	2,2	2,3	-2,9	-6,6
Yläkvartiili	11,4	22,3	14,8	13	18

Sij. Pääoman tuotto -%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	18,8	21,4	20,2	13,7	17,7
Alakvartiili	-12,9	5,5	8,7	-6	-13,8
Yläkvartiili	41	43,8	38,1	29,7	41,2

Käyttökäte-%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	7,0	10,1	9,1	6,5	7,3
Toimialan mediaani	9,2	8,9	8,3	7,2	
Alakvartiili	4,4	5,8	3,9	-0,6	-2,3
Yläkvartiili	16,5	24	16,5	13,4	22,4

Quick ratio

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	1,1	1,6	1,7	0,9	1,3
Alakvartiili	0,4	0,4	0,6	0,3	0,6
Yläkvartiili	1,9	2,1	4,3	3,4	2,8

Current ratio

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	1,5	1,6	1,8	2,1	1,7
Alakvartiili	1	1	1,1	1	1
Yläkvartiili	3,3	2,7	5	6,5	5,4

Omavaraisuusaste -%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	40,9	43,65	48,45	40,15	53,65
Alakvartiili	13,9	6,2	22,2	12,8	17,9
Yläkvartiili	75,1	70,5	84,6	86,4	81,9

Lämpö- vesijohto- ja ilmastointiasennus (43220)

Laskelmassa ollut 17 yritystä (vuonna 2006 yrityksiä oli 16)

Liikevoitto- %

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	10,4	6,3	7,7	5,6	7,2
Alakvartiili	2,5	0,9	0,3	-3,7	-3,4
Yläkvartiili	15,2	8,8	16,5	10,5	11,3

Sij. Pääoman tuotto -%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	29,3	27,7	23,1	14,1	16,2
Alakvartiili	8,9	3,4	0,6	-7,9	-9,9
Yläkvartiili	53,2	40,4	54,4	30,6	37,6

Käyttökäte-%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	11,9	8,8	9,2	6,8	8,2
Toimialan mediaani	8,9	9,2	8,4	7	
Alakvartiili	4,2	1,7	1	0	-1,9
Yläkvartiili	16,3	10,7	16,1	11	12,6

Quick ratio

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	1,7	1,4	1,7	1,9	2,2
Alakvartiili	0,9	0,7	0,8	0,4	0,3
Yläkvartiili	2,8	2,7	2,5	2,9	3

Current ratio

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	2	1,8	2	2,3	2,1
Alakvartiili	1,1	1,1	1,1	1,1	0,8
Yläkvartiili	3,4	3,3	3	3,6	3,2

Omavaraisuusaste -%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	55,8	48,9	57,5	59,9	68,0
Alakvartiili	8,9	34,6	39,7	17,1	7,8
Yläkvartiili	79,8	83,3	76,6	81,6	83,9

Tieliikenteen tavarankuljetus (49420)

Laskelmassa ollut mukana 38 yritystä

Liikevoitto- %

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	3,5	4,9	6,1	4,2	2,0
Alakvartiili	-1,8	1,9	2,2	-0,4	-1,1
Yläkvartiili	12,8	10,0	11,3	12,7	9,6

Sij. Pääoman tuotto -%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	7,2	12,2	15,9	9,4	5,1
Alakvartiili	-4,7	4,7	6,4	-0,3	-0,8
Yläkvartiili	30,5	30,7	28,0	24,5	17,5

Käyttökäte-%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	12,6	11,5	11,1	10,6	12,9
Toimialan mediaani	15,2	15,4	14,4	13,8	
Alakvartiili	3,8	8,5	5,7	6,1	5,7
Yläkvartiili	26,6	22,0	23,5	23,1	18,4

Quick ratio

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	0,8	0,8	0,9	0,7	0,7
Alakvartiili	0,4	0,5	0,6	0,4	0,4
Yläkvartiili	1,3	1,5	1,7	1,7	1,4

Current ratio

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	0,8	0,8	0,9	0,7	0,7
Alakvartiili	0,4	0,5	0,6	0,5	0,4
Yläkvartiili	1,3	1,6	1,7	1,7	1,4

Omavaraisuusaste -%

	2006	2007	2008	2009	2010
Mediaani	16,5	24,8	21,1	20,5	14,5
Alakvartiili	0,8	3,9	8,9	3,4	2,4
Yläkvartiili	48,7	55,6	48,7	52,8	54,9

Lähde: Voitto+ cd 2/2010